

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A protestantizmus lényege.

II.

A vallásmegtisztítást, mint elvet és irányt, meg ezt a megtisztított vallást követőket, mint egyházakat általában a protestantizmus neve alá foglalva szokták emlegetni. De a protestantizmus időrendileg néhány évvel későbbi, mint a reformáció, a mennyiben eredetét vette az 1529-ik évi 2-ik speieri német birodalmi gyűlés idejéből, a hol is a megtisztított vallás követői a gyűlésnek a lelkiösmeret világába erőszakosan betörő, a lelkiösmeret szabadságát lábbal tipró végzése ellen ápr. 19-ikén ünnepélyes tiltakozást adtak be (protestatio,) a melyről tiltakozóknak, protestánsoknak nevezettek elébb csak ezen tiltakozást beadók, majd későbbben a megtisztított vallást elfogadók, az evangéliomra visszahelyezkedők mindnyájan, mert hiszen a Jézus Krisztus példájából és tudományából világosan megérthették, hogy a léleknek ura csak az Isten; minden emberi erőszakoskodás ellen tehát éppen a Jézus szellemében tiltakoznunk kell — és tiltakoztak is mindnyájan. — Továbbá a protestantizmus nem is meríti ki teljesen, nem fedi a reformáció fogalmát, csak egy irányát képviseli és jelenti annak, azt, a mit most fejtegettem, t. i. az emberi lélek szabadságának eltiprása ellen tiltakozást; míg maga a reformáció tevéleges élet, melynek munkája nyomán a lelki, szellemi, erkölcsi és ezek folytán az anyagi világban emelkedő virágzás támad és jár ma is.

A mennyiben azonban a reformáció, mint szellemi irányzat eleitől fogva mind máig élő, de soha ki nem irtható tiltakozásképpen állott és állni fog mindörökké egyházi, vallási, sőt társadalmi erőszakoskodás ellen; vagyis a reformáció kifelé, külső viszonyaiban egy megszűnés nélkül való tiltakozás Isten nevében az emberi jogtalanság ellen: ennél fogva a reformációt, ille-

tőleg az evangéliomi alapon reformált egyházakat midőn rólok kifelé való viszonyaikban van szó, nevezhetjük „a protestantizmus” összefoglaló névvel.

A ki, vagy közvetlen tapasztalatból, vagy a történetből ismeri azt az emberi gyarlóságot, hogy milyen feneketlen, pokoli dühvel támad az emberi zsarnokság, erőszak minden időben és mindenütt az utjába váratlanul álló akadályra, az könnyen fogja érteni azokat a minősíthetetlen támadásokat, mikkel igazságot, kegyeletet, tisztességet lábbal taposva egyéni becsületében, tisztaságában akarják meggyalázni a reformációnak mindörökre tiszteletre méltó bajnokait: Luthert, Kálvint, az emberiség legnagyobb alakjai közül valókat, hogy ezeket sárba, fertelembe hurcolva, lejárassák munkájokat is. Protestáns részről ezen támadásokat hasonlóval nem viszonozzuk. Mert a ki az igazság birtokában van, annak a nyugalom, csendes öntudat egyedüli, de mégis erős fegyvere.

A hitújítás alaptétele, kiindulási pontja az, hogy hit dolgában egyetlen szabályozó, egyetlen zsinórmérték az Isten igéje. Ezt nyilatkoztatták ki a fentebb említett 2-ik speieri birodalmi gyűlés végzése ellen tiltakozók is. Isten igéje pedig az ő szent fiában, az Ur Jézus Krisztusban megtestesülve és általa kijelentve, meg van írva a bibliában a Jézus tanítványai, az apostolok által, bizonyára sokkal erőtelenebbül ugyan, mint a hogy azok a beszédek, tanítások az Isten fia által elmondattak; de, mert csak ezek a beszédek azok, a melyek közvetlen fültanuk által irattak meg; csak ezek a Jézusnak közvetlen kijelentései, és mert ezek a férfiak vettek közvetlen ihletést az Isten lelkétől: ezért az ő írásaikon, a Biblián kívül a Jézus vallására, a keresztvallásra nézve forrásnak semmit el nem fogadunk; és mint azt az evangéliom alapján álló egyházak igehirdetése igenlegesen, más egyhá-

zaké nemlegesen bizonyítja, a szentháromság egy Istent, az egyedül imádandót, emberileg lehető tökéletes tisztaságban csak így, egyedül csak így lehet előterjeszteni, a lelkek elé állítani, valamint törvényeit, akaratát hirdetni.

A bibliában maga a Jézus tüzte elénk a folytonos haladást, a tökéletesedést, mint célt. Az elme is, bizonyára az Istentől vezetve, megszűnés nélkül érzi a haladás, fejlődés szükségét. A fejlődésnek meg kell lennie az egyházban is, — de természetesen egyedül Isten igéje alapján. Az Isten igéje, Jézus beszédei, tanításai, az apostolok írásai pedig oly széles mezőt képeznek, oly rendkívüli mélységet alkotnak, hogy azokból az emberi elme Isten lelkétől vezetve mindig hozhat elő új meg új eszméket az egyház tökéletesítésére. Ezért tehát a bibliát vizsgálni, magyarázni kell éppen bibliai parancs alapján: „Tudakozzatok az írásokat!” (Ján. 5, 39.) a lélek felséges jogán, melyről Pál azt mondja, hogy az „mindeneket vizsgál, még az Istennek mélységeit is.” (I. Kor. 2, 10.) És ez természetes. Hiszen azzal az áldott kegyelmi tényével, hogy magát kijelentette az embervilágban, Isten egyenesen felhív, hogy igyekezzünk őt lehetőleg megismerni és az ő tisztaságában, szentségében minél teljesebben megközelíteni. Hogy aztán némelyek a biblia kutatása, magyarázatása közben megtévelyednek, az megint természetesen következik Isten megközelíthetetlen lényéből, a biblia, a Jézus tanításai kimeríthetetlen mélységéből és ezekkel szemben az emberi értelem korlátoltságából. Mi protestánsok, a kik a legnagyobb megnyugovással fogadjuk el az Írásoknak azt a tudósítását, mely szerint az Isten bennünket az Ur Jézus Krisztus által a bűn következményeitől: a félelemtől, a rabszolgai érzelmektől teljesen szabadabbá tett, szabadabbá mindeneket, a kik e kegyelmet hit által elfogadják; mi, a kik saját lelkünk óhajának, a bibliai tudósításoknak és a tények megfigyelésének egybevetéséből kételkedés nélkül valljuk azt, hogy Isten megadta az embernek a szabad akarat, a szellem szabad repülésének, kutatásának méltóságát: mi csak sajnáljuk, ha némelyek csupán e szabadságra támaszkodnak és megvetik a szent dolgok, az Isten megfoghatatlan titkai iránt köteles tiszteletet és az intést, hogy e titkok vizsgálatánál az elme a hit nélkül veszélyes utakra téved; de nem esünk kétségbe még azon támadások felett sem, mikkel némely tudósok a biblia sarkalatos tanát: a szentháromság egy Isten tudományát, a Jézus Krisztus istenségét próbálták megdönteni; mert mi, az Isten feltétlen és korlátlan mindenhatóságának, mind a szellemerkölcsi, mind az anyagi világban akarata feltétlen teljességének

vallói, a tagadás szellemének létezését, ha úgy tetszik rombolását is az ő megfoghatatlan bölcsesége rendelkezésének ismerjük meg és értjük is azzal a magyarázattal, hogy mint mindenben és mindenben e roppant teremtettségben, úgy a tagadás vakmerő támadása felett is végül az ő lelkének ereje diadalmaskodván, ezzel és az ő nagy nevére száll a végső és teljes győzelem dicsősége. De meg azt is láthatja, a ki nem behunyt szemekkel néz, hogy még az ilyen látszólag romboló munkából is a végkimenetelben inkább háramlik jó, üdv a világra, mint abból a halálos tétlenségéből, mely a lelkek megköztetésének eimaradhatatlan következménye. Bizonyosság erre az u. n. racionalismus sivár tudományosságára ellenhatásul elkövetkezett, megisztult bibliai hit a protestáns világban, a hol a jobb lelkekben már ma is tisztábban ragyog Krisztus istenségének a hite, mint valaha; és minden jel oda mutat, hogy ez terjed és erősödik időről-időre. Meg kell pedig e hitről jegyeznünk, hogy ez nem tanított, nem tekintély hit, hanem szellemi harc, lelki küzdelem alatt született és erősödött szabad, önkényes, tevékeny, élő hit.

Ennek az élő hitnek a megszerzésére és ezen élő, Istenben vetett rendületlen, kételkedés nélkül való hit által Isten kegyelméből a megigazulásra, az üdv elnyerésére mind a biblia tanítása, mind a tapasztalati tények bizonyítása szerint mindenki képes, ha alázatos tisztelettel szívét megnyitja a fejléről áradó isteni kegyelem, a Szentlélek munkája előtt és őszinte, szívből jött bizodalommal kéri Istentől az ő munkás lelkének kitöltését. Láthatjuk ugyanis, hogy vallásos, buzgó, kegyes lelkek, erős hitű keresztyének, kiknek egész életfolyama mintegy fel van olvadva az Istenben, ez látszik meg tetteik jóságán, egész lényök csendes nyugalmán, — ilyenek nem *kizárólagosan* az u. n. papok, tehát a hivatásos Isten szolgálói között vannak. És mivel mindenki, minden emberi közvetítés nélkül, egyedül Isten kegyelme által segített önmunkája folytán eljuthat a Jézus érdeméért az üdvre: ezért azt mondjuk bibliai nyelven, hogy mindenki önmagának a papja. Ez az egyetemes papság elve. Ezen okon a bibliához hiven, áldozó papságot, mely a miseáldozattal bűnbocsánatért Istennél másokért, egyesekért, vagy a gyülekezetért közbenjárna, el nem fogadunk, mert azzal megkissébbítenénk az Isten fiának éppen engesztelő áldozat céljából hullott szent vére értékét és megtagadnánk, hogy ő az egyetlen tökéletes áldozó pap, a ki önmagát áldozta fel Isten igazságának engesztelésére és tagadnánk az ő istenségének tökéletességét, melynél fogva az ő áldozata mindörökké és minden em-

berekért elég lehetne ; valamint hogy ő egymaga elég lenne Istennél szószólónknak, közbenjárónknak, holott Gal. 3, 20. és 1. Tim. 2, 5. határozottan mondja, hogy „egy a Közbenjáró Isten között és emberek között.”

Minthogy továbbá az az isteni erő, a mely az embert az önálló, munkás hitre segíti, legteljesebben a bibliából, (melyet Isten igéjének hiszünk és vallunk, ha szinte emberek által közvetítve) árad felénk : ezért annak olvasásától senkit el nem tiltunk, sőt erősen buzdítunk, abban a meggyőződésben élvén, hogy az eltiltás egy volna az üdv forrásától elzárással. Nem tiltunk el azért sem, mert hiszen ma már minden szellemi termék közkinccse az emberiségnek. És nem tiltunk el még a szakadárság réme által fenyegetve sem, mert a protestantizmus lelki kényszerrel soha el nem fogadhat, hiszen éppen ezzel ölné meg magát, ezzel önmaga igazolná be, hogy nincs többé létjogosultsága. De meg a protestantizmus soha nem feledi azt, a mit Gamálieltől fentebb idéztem, hogy minden emberi előbb utóbb elmúlik. Hanem igenis kötelezi egyházunk az ő szolgáit a bibliának helyes magyarázatára azon kijelentéssel, hogy a bibliát leghelyesebben önmaga által lehet magyarázni, azaz kétes, vagy nehéz érthető helyeket a vonatkozó minden többi helyeknek egybevetéséből, vagy a bibliának egész szelleméből kell kimagyarázni ; kötelezi az Isten igéjének lélek és életteljes, saját életök által megerősített hirdetésére, melyben ha mulasztás, hiba és e miatt van szakadárság, ezt az igazsághoz hiven senki sem fogja a protestantizmus, hanem az emberek rovására felírni, kik között itt, úgy mint minden táborban gyarlóság, erőtelenség sok, nagyon sok van.

Minthogy pedig az Irások mélysége olyan, mint a tengeré, melyből 100 ölek mélyéről hoznak fel a buvárok drága gyöngyöket : ezen mélységek járására a reformált egyházak is, a nélkül, hogy következtelenség vádjával illettehetnének, mint a kik egyetemes papságot (igen : *est*, de nem egyetemes lelkipásztorságot) tanítanak, mégis külön lelkipásztorokat állítanak be, alkalmaznak, mint hivatalnokokat, lelkipásztorokat a szentszolgálatok elvégzésére, azokat szükséges tudománnyal felruházva, a gyülekezet lelki életének vezetésére (eszményileg csak ez lehetne köteleességük), már az apostoloknál látott munka megosztás elve (Csel. 6. 2.) és az apostoli tudósítás alapján, hogy t. i. a Jézus, „adott némelyeket apostolokat, némelyeket prófétákat, némelyeket evangélistákat, némelyeket pedig pásztorokat és doktorokat, a szenteknek egy testbe való kötöttesekre, a szolgálatnak munkájára, a Krisztus testének építésére.” (Ef. 4. 11.) Tehát az

anyaszentegyház (Krisztus teste) építésére és nem saját világi hatalmuk megfundálására, gyarapítására ; a szolgálatra és nem uralkodásra rendelt a Krisztus pásztorokat és nem áldozó papokat, a kik mint ilyenek nem létező szentség ködfátyolába burkolózva magokat a laikusok felett álló magasabb rendnek hirdessék. Ez, mikor még a mágiának volt kelete, az egyiptomiaknál megjárt. De a Jézus vallásában ez helyet nem talál. És mivel, mint már feljebb megmondottam, jőzan észszel és a történelmi igazsághoz hiven keresztyén ember a ker. vallás tételeinek megszerkesztésében, a ker. egyház szervezetének megépítésében, hitének kialakulásában a biblián kívül semminémü, későbbi korból keletkezett iratot, könyvet zsinórmértékül el nem fogadhat : annak a Jézusnak, kinek élete a szegénység, küzdelem, a ki maga volt a szelidségnek, alázatosságnak a megtestesülése ; kinek földi élete a másoknak való szeretetteljes szolgálatban telt el, ennek a Jézusnak és az ő szenvedő, szegény apostolainak helytartójául, utódjaiul mi egy földi főpapot és egyházfejedelmeket el nem ismerhetünk, mert a Jézus Krisztus ilyeneket nem rendelt ; ezt a bibliából beigazolni egyenes uton soha sem fogják ; hogy pedig más okmányokat is segítségül hívjanak, erre mi azt mondjuk, hogy az az eljárás egyáltalában nem lesz többé *jézusi* keresztyénség. A Jézusnak, ki megdicsőülten ül az Atya jobbján, istensége csorbitásával jár az a fellevés, hogy neki földi helytartóra volna szüksége. És a protestantizmus még sem a római pápa, mint ilyen ellen tiltakozás. Hiszen éppen az ő elve, hogy a mint szabadságot követel magának, azt enged másnak. Hanem igenis tiltakozás a római pápa, mint olyan ellen, a ki gyarló ember létére isteni jogon be akar hatolni a lélek világába, a ki szabadságot vesz magának lelkiösmereti kényszerrel alkalmazni, a ki uralkodni akar az emberi lelkek felett. Ilyet pedig a Jézus által szabaddá tett keresztyén el nem ismerhet, meg nem engedhet.

És ime ez a, egy közös fő, egy központi hatalom által össze nem tartott, ez a külső egységében sokképpen megbontott protestantizmus annyira nem jutott a hit teljes csődjéhez, hogy Magyarországot kivéve a föld kerekességén mindenütt szaporodnak hivei úgy, hogy az elmúlt 19-ik században míg a római katolicizmus megkétszereződött, a protestantizmus megháromszorozódott. És én valószínűnek látom, hogy ez idő szerint emberi nemünk a reactio útján van, visszafejlődik a lelki sötétség felé, a melyben újra lelki, testi szolgátságba jut. De azt is tudom, hogy az is csak ideiglenes jelenség az emberiség életében ; utána rohamos haladás fog bekö-

vetkezni, ha szinte valószínűleg szomorú rázkódások, romokon át. De abban a haladásban a vezető a bibliai keresztyénség lesz; ez pedig a protestantizmus.

Végzek immár — a protestantizmusról kettős tény cáfolhatatlan megállapításával.

Egyik az, hogy a protestánsokban (tehát emberekben) sok hiba, tévedés, bűn lehet és van vallásos életökben is, legtöbbet és legsúlyosabban vétkeznek éppen a protestantizmus ellen, hanem hát bűnösök mindenütt vannak. De

1. a protestantizmus a maga létjogosultságát a bibliából mindenkor képes beigazolni és ellene ugyanazon könyvből semmi hitbéli tévelygést, ingadozást bebizonyítani nem fognak.

2. A protestantizmus, mint életelv, életerő a népek, nemzetek életében Isten legnagyobb áldásának bizonyult be. Ezt nagyhirű római katolikus írók (p. o. Laveley Emil belga nemzetgazdász) ismerték be és fejtegették nagy munkákban.

Nagy István
ev. ref. lelkész.

A debreceni ref. kollégium.

Melyik magyar embernek ne dobbanna meg a szíve, mikor e híres református főiskolának nevét ajkára veszi? A debreceni öreg kálvinista kollégiumra, a mi hűséges alma materünkre, nemesak azok gondolnak gyakorta vissza, akik egykor annak falai közt társalogtak a muzsákkal, de a hazának minden hű fia valóságos kegyelettel tekint arra, mint a tiszta, puritán magyarság igazi mentsvárára.

És ez a derék, vén kollégium, a mely egykor a mi ápoló dajkánk is volt, mostanában valósággal küzd az anyagi megélhetés feltételeivel. A haladó kor igényeihez kellett volna számos tanárainak fizetését átalakítani, hogy a kathedrák vonzóerővel birjanak a provinciákon működő tanerőkre nézve; de az intéző körök, legjobb akaratjuk mellett is, csak némi részben tudtak megfelelni e követelményeknek. Szinte szégyenpir önti el arcukat annak elgondolására, hogy éppen a csekély fizetés miatt, egy-egy gymnaziumi tanszékre, nem igen akad több egy-két pályázónál. Főgymnáziumának népessége annyira túlszűrt, hogy ennek a bajnak megszüntetésén csakis egy párhuzamos főgymnázium felállításával lehetne segíteni. A mostani párhuzamos osztályok fentartása, ideiglenes kiegészítő erővel, nem sokat orvosol a nehéz állapotban. Radikális kurára van itt szükség, a melyet csak egy nagyobb szabású államsegélyvel lehet megvalósítani. De az egyház autonomikus jogaira féltékeny közvélemény, amely a kerület többi főgymnáziumainál éppen nem szűkmarkoskodott az államsegélynek minél nagyobb összegben való igénybevételével, éppen a debreceni ev. ref. főiskolánál irtózni látszott e segélynyújtásnak még csak gondolatától is. Sok szóvita folyt e felett a kerületi gyűléseken már éveken keresztül, míg a dolog, egyes tanügyi férfiak buzgó kitarása mellett, megérlelődött oda, ahova az ma már jutott. Most már igénybe lesz véve az államsegély; és

pedig olyan nemes és fontos célra, amely nyílt és égető sebét képezte a debreceni ev. ref. ősi kollégiumnak régi idő óta.

A debreceni anyaiskolának van közel 200 bennlakó tanulója, 300-on jóval felül pedig a városban lakó, de benn étkező diákja, a kik a legnagyobb részben éppen azért szorultak ki a kollégiumi bennlakásból, mert az igazgatóság, a helyiségek elégtelen volta miatt, legjobb akarattal sem volt képes nekik helyet szorítani. De megkülönböztetve is maga a mostani miserábilis bennlakási rendszer is olyan berendezésének mutatkozott, hogy nem egy szüle, ki maga is átélte ennek nyomorúságait és érezte sokszor erkölcsrontó következményeit is, erőfeletti áldozatoktól sem riadt vissza, csak hogy saját gyermekét a főiskolai bentlakástól megkímélje.

A főiskolai gazdasági tanács mellett az igazgatótanácsé az érdem, hogy a közvéleménynél mindég erősebb-erősebb tét hódított a külön internátus és konviktus felállításának eszméje. Olyan terv készült e tekintetben, amely, nyíltan kimondhatjuk, a legmodernebb igényeket is hivatva lesz kielégíteni.

De, hogy e nagyszabású intézmény megvalósítható legyen, erre nézve csakugyan kénytelen a debreceni kollégium igénybe venni az államsegély kieszéklését.

Hogy az eszme testet ölthessen; hogy e korszakalkotó terv a megvalósulás előtt hajótörést ne szenvedjen, az erre hivatott tényezők mindent elkövettek az államsegélyes internátus felállítására; de sem a város, melytől építkezési se élyt kértek, sem pedig a miniszterium, mely az államsegélyt nyújthatta volna, nem nyilatkoztak döntőleg e fontos és életbevágó ügyben.

Egy vidéki politikai napilapban olvassuk amaz örövendetes és lélekemelő tudósítást, amely egyenesen Debrecenből ered, hogy a kért államsegély most már csakugyan meg lesz. Épen a napokban, tehát közvetlen a tavaszi egyházkerületi közgyűlés befejezte után érkezett be *Wlassics* kultúrminisztertől a püspöki hivatalhoz a nyilatkozat, amely most már a biztos siker reményével kecsegteti szíveinket. Leiratában ugyanis a miniszter határozottan kijelenti, hogy megadja a kért 400.000 korona segélyt,* de egyben felhívja a főiskola intézőségét, hogy elébb küldje be a létesítendő internátus tervrajzát s nyújtson e tekintetben részletes felvilágosítást.

Most már mi sem lesz könnyebb, mint a miniszter kívánságának eleget tenni. S csakis rövid idő kérdése lesz, hogy a tervezők, akinek lelkében az eszme megfogamzott, a buzgó és lelkes munkások, akik ennek megtestesítéséért híven harcoltak és sok aggodalmat eloszlatni törekedtek, nem sokára munkájuk eredményiben is gyönyörködhetnek.

Sok szó és tollharc keletkezett már az államsegély igénybevétele felett. Mindenesetre könnyebb és háládatosabb dolog is valaminek ellentmondani, mint a mellette küzdők táborába állani és sokszor a jogaira féltékeny közvéleménnyel szembeszállani, de a mi szeretett vén kollégiumunk sem zárkozhatik el a haladó korszellemtől. Az államsegélyt a debreceni főiskolának is igénybe kell venni, ha nem akar a vidéki gymnáziumok színvonalán alól maradni.

Az alföld nagy metropolisának Debrecennek kollégiuma a jövőben még fontosabb vezérszerepre van hivatva. Az idej igazán érdekes kultusz budget-vita

* Ez hibás értesítés volt. A valót lapunk 22. számában irtuk meg. Szerk.

alatt, Békés városának derék képviselője az országgyűlés színe előtt erősen hangoztatta azt, hogy a 3. egyetemet Debrecenben kell felállítani. Amit ott *Kecske-méty Ferencz* nyíltan hangoztatott, sokónk szívét dobogtatja és mindnyájunk köztetszésével találkozott. Itt is volna annak legméltóbb helye. A magyarság emez ősi várát kellene a szellemi fegyverekkel igazán felszerelni és időtlen-időkig megerősíteni. Az állam szebb és áldásosabb szolgálatot ugyse tehetne ennél a tiszta magyarság ügyének.

Hadd fejlődjék, hadd haladjon azért a mi szeretett ősi kollégiumunk előre. Mindent meg kell kísérteni. Minden követ meg kell mozgatni. Minden áldozatot meg kell hozni, hogy ez a vén alma mater regi fényében és még mindég ragyogó dicsőségében virágozzék. Hogy legyen ez, mint volt századokon át, a magyar protestantismus, a hazai kálvinismus világító lámpása. A református egyház pedig ne riadjon vissza semmi nemű akadálytól, hogy ezt a szép multu, tanintézetet továbbra is fejlessze, hogy legyen ez ezután is a magyar hazának legkiválóbb tanintézete!

Dr. Márk Ferenes

TANÜGY.

Református népiskolák.

III.

Egyik előző közleményben „tévedésnek“ minősítettem azon eljárásunkat, hogy iskoláink államosítását könnyű módon engedjük helyiely — közzel megtörténni, s még csak meg sem kísértettük a kényszerhelyzetbe került szegény egyházainkat valami uton, — módon felsegíteni, az elmerüléstől oltalmazni.

Az egyetemes egyház teljes resignatioval fogadta az egyes eseteket, napirendre tert a dolog felett s azt mondta: itt nincs más mentség, ezek leszakadnak, át kell őket sorsuknak engedni.

Igy aztán az „egyes esetek“ csak a közelebbi öt év alatt is százakba tömörülve állottak elénk, bizonyítva szomorú adatokkal, hogy tenni nem tudunk, talán nem is akarunk, hiszen ott rejtőzködik gondolkozásunk legmélyén, hogy egész iskoláztatási állapotunk csak ideiglenes, melytől megszabadít bennünket mihamarabb a könyörületes állam.

Hát bizony ez a gondolkozás mindenképpen nagy szegénységünket mutatja.

A legveszedelmesebb következése ennek, — nem a már elvesztett iskolák törlése, — hanem az, a mi e példák láttára tert hódított a közfelfogásban, hogy t. i. nincs más menekvés a szegénység ijjesztő karmai közül való felszabaduláshoz mint az iskolák feladása, — államosítása, — eldobása az ősi intézménye egyik felének azért, hogy a megmaradó másik felet úgy, a hogy kitarozhassuk.

Szerencsétlen felfogás! . . . Nem ismerem ebben a régi, törhetlen protestáns öntudatra, nem látom benne ama magában bíró öserő megnyilatkozását, mely annyi vész és vihar közt megállott és soha el nem jutott a lemondás sikamlós lejtőjéhez.

Elöttem lebeg a nagy Révész I. — a mostani epigonok előtt talán már legendaszerű — alakja, a midőn a 70-es évek első felében patens történeti iratait rendezte és ekként sóhajt fel:

„Ah ekkor még, (a patens korban) a magyar protestánsok egyházi és iskolai közérzete nem volt a különféle szofismák, dialektikák és sokféle gyarló érdekek által akként félrevezetve és elszédítve, mint későbbben!“

Hát ma mit mondjunk? . . . Most már mindent csengő pénzre akarunk felváltani s azt hisszük, hogy tisztán anyagi csere-berével lábra állítjuk a roskadozó anyaszentegyházat.

Tiszta dolog mindnyájunk előtt, hogy anyagilag szervezkedni kell, mert a megépítés munkaja e nélkül sikeres nem lehet, de anyagi javakért képtelen áldozatot nem lehet tőlünk követelni s nekünk ilyenre vállalkozni nem szabad.

Az iskolajog és iskolalétezés kérdése ránk nézve életfeltétel, — mely nélkül esonkán, bénán járjuk a világot, s még anyagi javakban duskálkodva is, — azoknak biztosítjuk az aratást, kik ma is sok oldalon sikerrel csapnak át a mi területünkre.

Nem elég azonban az iskolák fentartása, nem elég rámutatni a létező állapotokra s ezt mondani: ime, ezek a mi iskoláink, — hanem oda kell törekedni, hogy azoknak tanító, — nevelő hatása minden ponton kitünjék a valódi magyar nemzeti eszme és a hamisítatlan protestáns szellem megnyilatkozásában.

Az iskolákat csak azért tartani fent, hogy legyenek azok, — egy külső, rajtuk kívül eső erő és hatalom irányítása mellett, — gépszerűleg működjenek: nem cél s törekvésünknek mozgó ereje nem lehet. Ezért áldozatokat hozni nem érdemes, hanem azok az iskolák élő s éltető szervei tartoznak lenni egyházi életünknek intézményes egyházi társadalmunk szervezetének, s így belső életükben akként fejlesztendők, hogy a hagyományos református jelleg ott legyen azok gondolkozásmódjában s nevelő hatásában.

Tovább megyek s azt mondom: nekünk nemcsak azt kell meglátni és követni, a *mi jó*, hanem kötelességünk kutatni s feltalálni *jobbat*. Saját életünkben jmerítsünk tanúságokat, házunkból induljunk ki s mutassuk meg, hogy az a régi, benső erő él és éltet, mely hajdan vezéreszmékkal látta el a világot az oktatás és nevelés nagy országutján, s megmutatta gyakorl világ is, hogy az iskolák nemcsak a tudomány csarnokai, hanem az erkölcsi ember megteremtésének is első rendű tényezői.

Igy *gondoltuk* ezt mindig, de bizony újabb időben *nem tettünk* semmit, hogy az valóban így is legyen.

A református iskolák mindig csak *alkalmazkodtak*, (hiszen ez helyes is) de ezen alkalmazkodás folyama alatt elfelejtkeztek arról, hogy nekik saját belső életük fejlődésében joguk is, kötelességük is az irányító hatalmat gyakorolni, egész jövőjükön gondoskodni, mert a reform. iskolák az egyház „veteményes kertjei“, a honnan gyarapszik növekedik és erősödik az egyháznak jövője élete.

Hát hiszen voltak iskoláink akadtak hova-tovább derék tanítóink, meglelt szabva a tananyag, — külső és belső rendtartás, mutatkozott is a haladás, — fejlődés, az ismeretszerzés tágitása holmi kis egyetemekké tették népiskoláinkat: . . . és mégis . . . mégis egyházi életünkben bekövetkezett a hanyatlás, a zavar, mutatkoznak itt-ott a züllés szomorú jelei. Mindenütt romokkal találkozunk, akadályokba ütközünk és vallás erkölcsiség, református hitbuzgóság, egyháziasság dolgában sok, nagyon sok a kívánni valónk.

Vajjon nem okai ennek az iskolák is?

Iskolákat mondok és nem tanítókat, mert a tanító csak parancsszóra cselekedhetett. Az ő egyénisége elvesz és elveszett a megrögzött rendszerben, melybe bekényszerítették, melynek láncáival megkötötték, hogy ne mozdulhasson, hogy még egyéni jóvalóságát is érvényre ne emelhesse, hanem működjek, mint egy beállított gép s dolgozza fel pontosan a kiszabott anyagot.

Az az anyag pedig sok volt és bizony nem jól állították össze. Ezek mellett református iskolákban, a református közszellem minél kevesebbszer nyilatkozhatott meg.

Hát még ha a tanítóban is fogyatékos volt a konfessionális erő, a református buzgóság! . . . Mert bizony ilyenek is akadtak, hiszen, — nem gondoskodván e tekintetben a jövőről, — onnan vettük tanítóinkat, a honnan lehetett.

Oda jutottunk aztán így, hogy voltak ugyan református jellegű iskoláink, melyek híven szolgálták az általános magyar népoktatás ügyét, külső eredményeikben sokszor kitünőknek bizonyultak, — de egész működésük, — az életre való kihatásuk csak halovány sugárt vetett bensőképpen megnyilatkozó református voltukra.

De hát ez nem is történhetett másként. Az uralgó lázas áramlat, — mely országszerte sok más dolgunkban, vagy akár alkotásainkban is a külső látszat kedvéért akárhányszor csonkította a lényegét, — ott hódított iskolai közdolgainkban, bevette magát a tanügy eletereibe s megbénította a saját önünkből kifejtendő igazság érvényesülését az iskola négy fala között is.

A szabályok, törvény, rendeletek, mint valami napiparancs lassanként hova tovább érvényre jutottak, s a külsőképpen kellemes egység érvényesülését mutatják iskoláztatásunk egész mezején, már t. i. a hol a magyar állameszmének igaz hívei töltik be a vezető állásokat. Ez nem is lehet másként csak azt ne feledtük volna, hogy ez még nem minden, hogy a belső fejlődés ezek kedvéért le ne szoruljon a nemes verseny teréről.

Nemesak az iskolai rendtartásban, de magában a tanításban is inkább csak az *esztetikai* oldalt vettük figyelembe s domborítottuk ki unos-untalan mindazt, a mi szemnek, fülnek tetszetős, a mi külső behatásában kellemesen érint bennünket, de az *ethikai* oldalt, t. i. a mi igazság, erény, erkölcs, tehát benső érték, — szóval az emberi karakternek kiművelése, — ezt bizony nem tartottuk oly fontosnak, s mi reformátusok is azt gondoltuk, hogy a külső rendhez való alkalmazkodásunk önként meghozza ezeket.

És itt estünk mi óriási tévedésbe. Az iskolák voltak volna első alapon a református közszellemnek melegágyai, ide kellett elszórní a buzgóságnak, hithűségnek, egyháziasságnak drága magvait régi hagyományos gonddal, feltékeny szeretettel; — de mit tettünk? . . . Engedtünk a feltörekvő lázas áramlatnak és csak nagyon szórványosan hintgettük azokat a magvakat, melyekből a jövő életre volt kialakulandó.

Most már észrevesszük e tévedést, csak ne legyen késő! A megváltozott élet szomorú jelenségeket mutat.

Református iskoláink nagy részben még megvannak, de öldöklí, agyonnyomja ezeket a szegénység és ma sem képesek belső életükben kifejtetni s duzzadóvá tenni azt az erőt, mely a református anyaszentegyház felpezsdülő közszellemében a jövő biztató képét mutatná nekünk.

A református társadalom egyetemében meggyöngült ellentálló képessége sok részben megtört. Az iskolák iránt való lelkesedése megcsappant, sőt beette magát a lelkekbe az a felfogás, hogy szabadulni kell az iskolai terhektől és fogadjuk üdvözölve az állam kezét, midőn az elveszi iskoláinkat s gondoskodik helyettünk az oktatásról.

Nagyjaink, vezetőink évek óta tanácskoznak, de nem bírnak találni egy vezető gondolatot, mely az iskolaügy ingadozó hajóját biztos révparthoz vihetné.

Ez a képe évtizedek óta s ez ma is a református iskolaügynek. Alkalmazkodás, külső erők teljes hatása, a belső életfejlődés, az erkölcsi oldal erősödése nélkül, a közfelfogás elpetyhüdése, a vezetők bizonytalan, kapkodó intézkedése mind-mind szomorúan közrehatnak arra, hogy még a lelkesebb tábor is lassanként visszaszorítja érzelmeit, lankadjon buzgalma an s engedje érvényesülni a kényszerűség hatalmát.

Református iskolák, református belső tartalom nélkül, vagy csak halvány felekezeti individualis irányítással . . . vajjon ez-é az, a mire nekünk szükségünk vagy on a miért óriási áldozatokat hozunk?

Önkéntelenül is felmerül a nagy átalakulás kérdése: *Vajjon szükségünk van-e nekünk ilyen iskolákra?*

Nem jött-é el ideje annak, hogy ezeket az iskolákat belsőleg tartalmasabbakká, a református életnek valóban lobogó tüzhelyeivé tegyük, avagy keressük a más módon való egészséges megoldást?

Hát nagy kérdések gyászos utválasztó kétségek. Igyekozzünk rájuk megfelelni, megtalálni a helyes kibontakozást.

Sinka Lajos.

A szatmári államosítás.

Abban az időben mikor a szatmári elemi iskolák államosítása napirendre került felemeltem szavamat ebben a lapban, kifejtettem azt a szándékos öngyilkosságot melyet a szatmári, németi, és a nagybányai egyházmegyéhez tartozó szatmárhegyi egyházakkal szemben követnek el, midőn körülbelől 20 olyan tanerőt dob el az egyház a kiknek összes járulékait a város fizeti, tantermeiket fűti, s a fennhatóságot, s választásukat fegyelmi ügyeiket stb. az egyház gyakorolja.

Kifejeztem szatmári intéző férfiak előtt, sőt a Szatmárhegyre vonatkozólag a nagybányai egyházmegye közgyűlésén hogy ebbe a tárgyalásba nekünk bemenni nem szabad; s mindenfelől azt hangoztatták, hogy a szatmári államosítás bevégezett tény.

Hiába volt minden érvelésem hogy ehez a mi egyházi felsőbbségünknek a beleegyezése is szükséges, nem volt Szatmár városában a mi felekezeti érdekeinknek erős védelmezője. S akkor a midőn a róm. kath. püspökkel napokig tanácskozott a kormány küldöttje s az még sem adta fel iskoláit, minket mint szelid bárányokat szépen beakloztak.

Hiszem én azt, hogy a szatmári államosítással annak kezdeményezői, a néhai jöemlékü és széles látókörű Tabajdi Lajos telkés, s az ő vezetése mellett Hérmán Mihály polgármester az ev. ref. egyház főgondnoka olyan megoldást gondoltak, melyből az egyház kifogja venni a maga hasznát, azonban közbejövén Tabajdi Lajos halála vele együtt sirba lett temetve az államosításnál az ev. ref. egyház jövőjét biztosítani képes bajnok.

Mert ne higye azt senki, hogy a szatmári álla-

mosításnak történeti eredete az, hogy a város megtagadta volna a felekezettől a támogatást? Korántsem! Hiszen Szatmár városa Istennek hála még mindig erős kálvinista város. A képviselő testület zöme ezekből áll. Ezenkívül vannak ott tekintélyes izraeliták, a kik mivel ők is megkapták a felekezeti segínyt egyáltalán nem sürgették az államosítást. A római katolikusok pedig mind e mai napig ellene vannak.

Az egész államosítás a napi-rendről még mindig levehető, az a képviselő testület mely azt megszavazta vissza is vonhatja ugyanazt.

A városnak a befektetése még mindössze annyi, hogy egy pár telket vásárolt iskolai célokra s pályázatot hirdetett az építkezésekre.

Ugyanazért, ha az a kerületi küldöttség mely ez ügyben Szatmárra fog menni olyan javaslatot tesz, hogy a szatmári államosítást nem ajánlja, az egész ev. ref. egyház egyetemének háláját fogja kiérdemelni. Még abban az esetben is, ha ennek dacára felépülne az állami iskola a szatmári ev. ref. és róm. kath. képviselők megtudják csinálni a többséget a városnál a célból, hogy ezen egyházak segíyei továbbra is folyósíttassanak.

Csodálkozni lehet a szatmári egyházmegye lelkészi karán is, hogy ugyanakkor mikor egy elszegényedett egyház államosítási kérelmét nagy többséggel visszautasította, — holott abban a kicsiny egyházban a hitek fizetik óriási áldozattal a tanítót, — a szatmári államosítást szó nélkül átmenni engedték.

Ezeket tartottam én szükségesnek a szatmári államosítás ügyében közzé tenni. Midőn ezt tettem semmiféle érdek vagy ellenzenv nem vezetett, hanem egyedül csak ev. ref. egyházunk jövőjéért való aggodalmam.

Tettem ezt azért is, mert óhajtottam, hogy az a bizottság, mely ez államosítás ügyében Szatmárt meglátogatja, lássa meg ez ügyet olyan oldalról megvilágítva a mely szempontokból ott nem fogja azt megvilágítani senki.

Felsővégesi.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületi közgyűlés.

(Folytatás.)

A gymn. igazgató jelentésének tudomásul vétele után helybenhagyatott a tantárgybeosztásra és tan-könyvváltoztatásra vonatkozó felterjesztés.

Mivel a 74306—1901. sz. a. kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri leirattal szemben, melynek értelmében a fitanítóképző intézeteknél tanítónői vizsgák nem fogadhatók el, a Convent már kellő állást foglalt s egyház kerületünk különben is kimondotta azt határozatilag már korábban, hogy az e nemű vizsgákkal a tanítónőjelöltek az egyházkerület által segélyezett debreceni ev. ref. felső leányiskolával kapcsolatos tanítónőképző intézethez utasíttatnak: újabb intézkedéstélelének szüksége nem fog fen.

Nagy örömmel és megnyugvással vette tudomásul a közgyűlés, hogy K. Kiss József főgymnasiunai kiváló tanárunkkal sikerült az igazgatótanácsnak visszavétni a nyugdíjazás iránt beadott kérvényét. Vajha még minél több évre terjedhetne ki a köztisztelőben álló de-rék tanárnak főiskolánkban való tanári működése!

A főiskolában elhelyezett elemi iskolák kitélepitése kérdésében a helybeli egyház presbyteriuma az iskolai vegyes bizottság útján azt kérelmezi az egyházkerülettől, hogy ezek az elemi osztályok maradhassanak ben még egy évig a főiskolai épületben. A kérelemnek a közgyűlés helyet adott.*

A főiskolai könyvtári bizottság jelentései tudomásul vétettek.

Jelentést tett az igazgatótanács afelől, hogy a főiskolai internatusnak kihelyezése s annak újabb modern alapon való szervezése tárgyában nyert megbízatásában eddig mire haladt? Az elnökség az egyházkerületi gymn. felügyelővel együttesen építkezési segélyért kereste meg a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot, ezenkívül épületanyagért fordult Debrecen város tanácsához s hozzájárulásra hívta fel a költségekhez a helybeli egyházat. A várostól és egyháztól érdemleges válasz még nem érkezett, a miniszteriumban biztató kilátások mutatkoztak, melyek az egyházkerületi gyűlés tartama alatt oda fejlődtek, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium az építkezés tervének s költségvetésének felküldése iránt leiratot intézett egyházkerületünkhöz.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság jelentései tudomásul vétettek s határozati javaslatai határozati erőre emeltettek.

Olvasatott az Andaházi-Szilágyi-nevelőintézet gondnokának az intézet ügyeiről egybeállított kimerítő jelentése. A felügyelőségben történt változást a közgyűlés tudomásul vette, valamint a növendékek ellátásáról, a tanulmányi előhaladás kedvező voltáról szóló jelentéseket is. Azonban az intézeti bérhelyiségek bérbeadására vonatkozó s a nagy- illetve a felügyelő bizottság határozata értelmében kötött házbérleti szerződések vissza adtak azzal az utasítással, hogy a hat évre terjedő bérleti időtartam szállitassék le 3 évre. Egyesek részéről a tanácskozás menetét — mint Széll Akos képviselő megjegyezte, bizonyos amimozítás jellemezte, mely mindaddig nem tesz kárt, míg a felszólalásokat egyedül az intézet közérdeke vezeti. S

* Tudósítónk előadására s általában e dolog állására nézve megjegyzem a következőket: ez a kérdés már 7 teljes esztendő óta kísért a kerületi közgyűlésen. Már 1855. őszi közgyűlés foglalkozott vele. Lásd jegyzőkönyv 365-ik szám: aztán folytatólagosan 1896. tavaszi közgyűlés j. k 189. sz.: 1897. májusi közgyűlés 168. sz.; 1898. májusi közgyűlés 161. sz.; ugyanazon évi közgyűlés 346. sz. 1901. májusi közgyűlés 82. szám. Több ízben hozott a közgyűlés végzéseket és pedig mindig a gazdasági tanács kezdeményezésére. Én azt gondoltam, hogy végre-valahára e végzések értelmében meg lesz oldva a kérdés. Gondoltam, mer a kollégiumnak azon tantermek e égető szüksége van. A nagy könyvtár rendezé ének útjában éppen a helyiségek hiánya áll: sőt az 1911-iki végzés expositiójában a t olvasom, hogy arra sincs alkalmas hely, hogy a tanszereket elhelyezni és megővni lehessen. Aztán, mikor a kollégium újja pítettett s annak költségei hibeinkre kivettettek, akkor azzal biztattuk őket, hogy majd a jövőben gyermekeik itt a kollégiumban tisztességes lakással láttatnak el s ime a folyó iskolai év folyamán már theologusaink és képezészeink egy jó része is kiszorult a kollégiumból s kénytelenek valánk számukra kint a városon pénzért fogadni szállást. Ez így tovább nem maradhat; a debreceni egyház, Istennek legyen hála, elég gazdag ahhoz, hogy ha népiskolái számára tantermekre van szüksége, nem 4, hanem akár 40-et is építhessen. S ha talán a meglevő költségvetés keretén belől ez kivihető nem volna, — hát fel kell emelni az egyházi adót akár 4-szeresre; ezt úgy is mondom, mint ennek az egyháznak egyik adófizető tagja, mert tapasztalásból tudom, hogy még ez esetben sem fogunk olyan terhet viselni, mint a milyet a vidéki kicsiny és szegény egyházak hivi hordanak. Én a kerületi közgyűlésen el akartam ezeket mondani; az elnökségnél előre jeleztem is ezt, de aztán elfogadtam az igazgatótanács határozati javaslatát abban a reményben, hogy az ügy egy év alatt dülőre jut s többé a kerületen nem kell vele foglalkoznunk. Majd meglássuk! Szerk.

tagadhatatlan, hogy a kezelőség inkább megnyugtatta a közvéleményt, ha az általánosan elfogadott eljárás igénybevételével, t. i. nyílt árverésen adja bérbe a helyiségeket. De az is igaz, hogy a szerződések megkötése kérdésében az intézeti gondnok már akkor is a végrendeletben részére biztosított jogát adta fel, a midőn — különben igen helyesen — a felügyelőség határozatát provokálta a bérbeadás ügyében, s annak a határozata szerint járt el, midőn a piac-utcai lokalitásokat Mihalovics Istvan gyógyszerésznek az eddigi bérleti összeggel szemben 25%-os emelkedéssel adta ki újabb hat évre.

Minket senki sem vádolhat, hogy valaha elfogultsággal foglalkoztunk volna az Andaházi-Szilágyi-nevelőintézet ügyeivel, sőt kimondottuk igaz meggyőződésünket akkor is, a midőn szigorú kritikát gyakorolva némely tévedésekre rá kellett mutatnunk. De ezuttal ki kell jelentenünk, hogy az intézeti gondnok nem hágtát sehoh az alapító rendelkezéseit, sőt túlvárosságból saját hatáskörű intézkedésre való jogosultsága ellenére a felügyelőséget vonta be a rendelkezés menetébe, s valóban kényes dilemma elé kerül az egyházkerületi határozat, ha esetleg a bérlő nem lesz hajlandó a határozat intenciójának engedni.

Az egyetemes Convent leirata folytán egyházkerületünk espereseinek meleg érdeklődésébe ajánlja a közgyűlés az országos közalap érdekeit. Utasításul adja, hogy minden néven nevezhető segélyezésből vonják le az országos gyámintézeti tartozásokat, s a kongruából is tartsák vissza az utalványozási időszakra esedékes díjakat. Itt megjegyezzük, hogy az utóbbi levonások eszközlésekor az eljárás valóban veszedelmes Scylla és Charybdys közt evez. A hátralékot a kongruából az ide tartozó rendelkezés következtében nem lehet kifogni; az új kiadás pedig még nem készülhet el a folyósítás idejére, s azt sem lehet megengedni, hogy ha készen lenne is, látatlanba visszatartás alá jussanak a követelések, a mikor a lelkészi kar egy része a járulékokat más forrásból is pontosan fizeti. Ki vállalkozhatik arra, hogy előre kijelölje s megnevezze a pontatlan fizetőket? felsorolja a késedelmezőket? s csak ezeket tartsa vissza? A kezelésbe olyan bonyodalmak keverednének, melyek eddigi rendszerünk egyszerűségét, tisztaságát és gyorsaságát tennék semmivé, holott ebben a tekintetben némelyik testvér-egyházkerületnek előtte állottunk.

A közgyűlés elrendelte a népmozgalmi adatoknak a püspöki hivatalba dec. 1-ig való pontos felterjesztését.

Az iskolai játékterekről jelentést vár az őszi gyűlésre a kerület, valamint a gymnasiumi belrendtartási, a tanítóképeségi, s a tanítóképezdei rendtartási szabályzatok, és a theologiai tanárok nyugdíjintézete létesítésének kérdéseiben.

Utasításul adatik az egyházmegyéknek, hogy a tökesegélyezésre már előjegyzett, de kielégítésben nem részesült, valamint az arra igényt tartható egyházak az őszi közgyűlés idejére számonvétessenek, soroztasanak, s a sürgősebb helyek kiemeltessenek. A már megszavazott tökesegélykölesönöknek az egyházkerületi pénztárból való utalványozására a főgondnok ur ő méltósága fölkeretett.

A népiskolai tankönyvek elárúsításával megbízott László Albert könyvkereskedő tankönyvi raktárát a szerződés értelmében a készletben való tartás ellenőrizhetése céljából egy arra kinevezett bizottság van hivatva időnként megvizsgálni. Ebben a tekintetben az a nehézség merült fel, hogy az ellenőrző vizsgálat nem volt megejthető, mert az üzleti személyzet nyilatkozata sze-

rint László Albert nem volt idehaza, s a raktár kulcsa nála van.* A majdan hazaérkezett bizományos azt kívánta, hogy a vizsgálat ideje vele előre közöltessék. Nem lévén ilyen alakban értelme az ellenőrző raktári vizsgálatnak, a bizottság ennek a kérelemnek annál inkább nem adott helyet, mert kétely támadt a szerződésben kötelezett készletnek raktáron való létezése iránt, miután a bizományos az előbb fenakadt vizsgálat foganatosítása idejéig szállítást eszközölt az egyházkerületi nagy raktárból. A közgyűlés a bizottság intézkedését helybenhagyta, s elvárja a szerződés pontos megtartását.

Megbízhatatlanoknak bizonyultak a népoktatási statisztikai adatok. Az esperesi hivatalok pontos kimutatások beszerzésére hivatottak fel.

Az okányi és szentleányfalvi felekezeti iskolák községivé tétele ügyében kötött szerződések jóváhagyottak. Az utóbbinál érdekes megemlíteni, hogy a tantem céjaira a református és római katolikus iskolák eddigi helyiségei szolgálnak, s mivel a római vallásuaknak nincs templomjuk: a volt tantermükben fogják tartani a szerződésben foglalt engedély alapján vasárnaponként az isteniszteletet. Megnyugvást nyert azonban egyházkerületünk a nagyszalontai egyházmegye előrelátó esperesétől, hogy a vallási kegyeszek a ta terem-ből az iskolai tanítás idejére mindenkor el lesznek távolítva, s csak az istenisztelet idején tartatnak ott. Hogy az így is lesz: garantirozza az erélyes esperes ismert ébersége.

A pusztá-vezsenyi szórvány a dunamelléki egyházkerületből a kerületünk rákócú egyházához való csatlakozásra megnyervén a felsőbb hatósági engedélyt: a heves-nagykunsági egyházmegye megbízást nyert a további teendőkre nézve.

Zsigmond Sándor egyházkerületi főjegyző bejelenti a Hajdu-Böszörmény városi takarékpénztárnak azt a kiváló elismerésre érdemes határozatát, melynélfogva közjótékonyági alapjából a h.-böszörményi egyháznak iskolai célokra 26,900 koronát boesátott a rendelkezésre. Az egyházkerületi közgyűlés a legnagyobb elismerés nyilvánítása mellett vett tudomást a nagy összegű adományról s annak jegyzőkönyve rendjén is kifejezést kívánt adni.

A h. böszörményi egyház 4. osztályu polgári iskolát szervezván, segélyezésért folyamodik az egyházkerülethez. A kérvény javaslattétel céljából kiadatott az egyházkerületi pénzügyi bizottságnak.

Ugyanezen egyház az 1902/3. tanévre meg akarja nyitni gymnasiumának fokozatos tovább fejlesztése végett a 7. osztályt, erre feltételes engedélyt kér az egyházkerülettől s azt az egyházkerületi gymn. felügyelő véleménye alapján meg is nyerte.

A szatmári római katolikus zárdába járó vallásunkon levő tanítónőjelöltek azért folyamodtak az egyházkerülethez, hogy szervezzen olyan vizsgálobizottságot Szatmáron, a mely előtt ők a vallástani tanulmányokból a szükséges vizsgát letehessek. A kérdés, — úgy látszik, — nem érlelődött még meg teljesen arra, hogy ezuttal végleges ellátásban részesülhetett volna. Kiadatott tehát a tanítóképesítési vizsgálatról foglalkozó bizottságnak, hogy őszre tegyen jelentést. Felfogásunk szerint ebben a kérdésben oda kell törekednünk, hogy ama növendékeknek, a minők nem csak Szatmáron, hanem másutt is vannak, lehetőleg megkönnyíttessék s

* Hogy lehet aztán a távollét alatt érkező megrendeléseket gyorsan teljesíteni?

egyáltalában ne neheztessék a vallástani vizsgáztatásra vonatkozólag az alkalom megadása. Talán lesz alkalmunk később valamikor visszatérni ehhez az ügyhöz, de már itt kifejezzük, hogy felette nagy körültekintéssel kell megoldani a kérdést, s kisebb rendű mellékteteteknek teljesen figyelmen kívül kell maradniok a lehető legjobb megoldási módozat keresése közben.

Egy felmerült eset alkalmával egyik egyházmegyei gyámintézet részéről bizonyos kongruára vezetett foglaltatott s a kölcsöntartozás más irányu biztosítására adatott utasítás.

A békésbányai egyházmegyéről felterjesztetett a magyar-csanádi leány-egyház anyásítására vonatkozó kérelem, illetve határozat. Az egyh. ker. közgyűlés kész örömmel vesz tudomást a fejlődésről, s annak az óhajlásának ad kifejezést, hogy mihelyt lehetséges, az egyház a lelkésztanítói állomást különítse el egymástól, s tartson külön lelkészt és tanítót, a mire az egyház anyagi helyzete különben is kilátást nyújt.

Az oravicai fiókegyház alakulása szintén örömmel vétetett tudomásul s ugy az erkölcsi mint az anyagi támogatás megígértetett.

A beregi egyházmegyéből a hete- és fehércsei társsegyházak különválását engedélyezte a közgyűlés. Kedvetlen benyomást gyakorolt azonban az az értesítés, hogy az egyházaknak csak egyike lesz képes megtartani egyházi iskoláját, míg a másik előbb-utóbb kénytelen lesz azt feladni.

A tervbe vett tatarosi missioi körnek egyházmegyeileg való hovatartozása felől a missioi bizottságtól vár a közgyűlés véleményes javaslatot, miután ugy a bihari, mint az érmelléki egyházmegye magának akarja megtartani. Az egyházkerület a javaslat beérkezése után dönt a kérdésben.

A debreceni egyház presbyteriuma a templom-építési alap javára hagyományozot Vecsev-Brukner-féle majorsági földeket párcellázás útján örök áron megkezdte eladogatni, azonban a szentesített egyházi törvények 18. §. c. pontjában foglalt rendelkezéstől eltérőleg az egyházközségi s a felsőbb egyházhatósági jóváhagyást nem eszközölte ki az adásvételi szerződésekhez. A törvényellenes eljárásról a visitatio útján jelentés terjesztetett be a debreceni egyházmegye közgyűléséhez, a hol — valószínűleg — propter bonum pacis nem kívánták kifogásolni a debreceni egyház presbyteriumának a magatartását. Az esperes és az egyházmegyei gondnok azonban megtelebbezte az egyházmegye végzését az egyházkerületre. Könyves Tóth Kálmán egyházkerületi tanácsbíró szólalt fel elsőben a nevezett presbyterium védelmére, s kérte a felebbezés elutasítását. Utánna Simonffy Imre a debreceni egyházfőgondnoka, s collegiumi helyi-gondnok emelt szót, s a presbyterium eljárását abból a szempontból kívánta tudomásul vétetni s a felebbezést figyelmen kívül hagyatni, mert ellenkező esetben a szigorú eljárás az alapítványt tenni szándékozók hajlamait kedvetlenül érintheti. A békésbányai egyházmegye esperese Szabó János állott fel akkor, kinek beszédét, utolsó szavait lapunk korábbi száma már reprodukálta. A hígadt tárgyilagossá beszéd után Kiss Albert debreceni lelkész és egyh. ker. tanácsbíró kezdett beszélni, de alig érkezett beszéde 2-ik mondatának a közepéhez: a Szabó János tragikus halála félbeszakította a további tanácskozást. Lapunk más helyein részletesen foglalkoztunk a megrendítő esettel, azért csak a másnap, május 24-én reggeli 9 órakor folytatott tárgyalásokról adunk itt tudósítást. A gyűlés megnyitotta előtt az egyházkerületi elnökség vezetése alatt

az esperesi kar megjelent a főiskolai dísztermében felállított ravatalnál, s a családtagok előtt kondoleált. A kis tanácssteremben gyűltek egybe a közgyűlési tagok, a kiket a gyűlésezés végén szokatlanul nagyobb számmal tartott itt a haláleset. Gróf Degenfeld József főgondnok tudatta a közgyűléssel a Szabó János esperes temetésére vonatkozó eddigi rendelkezéseket, s felhívta Kiss Albert tanácsbíró a félbeszakított beszéde előadására. A felhívott tanácsbíró csak annak a hangsúlyozására kívánt szorítkozni, hogy a debreceni egyház presbyteriuma a szóban forgó ingatlan eladásában nem mint tulajdonos, hanem egyszerűen mint végrendeleti végrehajtó járt el. Ezen az alapon kéri a felebbezés figyelmen kívül hagyását. Senki sem kívánt tovább hozzá szólni a kérdéshez, annál fogva az elnökség szavazás alá bocsátja a kérdést, a mikor is az egyházkerületi közgyűlés 15 szavazattal 4 ellenében feloldja az egyházmegye határozatát.

Az érmelléki egyházmegye régebbi nyomtatványárakból fennálló tartozásának törlését kéri. Áttétetett az egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz, jelentése az ősz egyh. ker. gyűlés idejére bevaratván.

A felső-szabolcsi egyházmegye azzal az örvendettel jelentéssel lepte meg a közgyűlést, hogy a Nyiregyháza tervezett egyházmegyei leányinternatust a folyó év szeptember havában megfogja nyitni, ennél fogva az 1901/258. sz. a. kelt egyházkerületi végzésben kilátásba helyezett segély kiutalása, illetve folyósítása érdekében intézkedést kér. Az egyházkerületi közgyűlés megbizta az egyh. ker. pénzügyi bizottságot, hogy az 1903. évi költségvetés keretében gondoskodjék a szóban forgó internátus egyházkerületi segélyének a felvételéről.

A gelsei és kuncsorbai leány-egyházak anyásítását a mellett hagyta jóvá az egyh. ker. közgyűlés, hogy a fizetési kiegészítés eszközésére szükséges lépések idejében megtéteessenek.

Bár a tárgyalás rendjén korábban láttatott is el, de társorozat szerint itt emlékezünk meg a máramarogocsi egyházmegyéről fölterjesztett ama határozatról, melynél fogva az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása érdekében hozott conventi határozat ugy módosították, melynél fogva az államsegély mennyisége 10 évről 10 évre meghatározatván csak abban az esetben legyen fenhagyva a változtatás lehetősége, ha a 10 évenként szerzett tapasztalás szerint a segély összegének emelésére lenne szükség. A felterjesztett s elővigyázatról tanuskodó határozatot az egyh. ker. közgyűlés magáévá tette.

A szentesi egyháztól felajánlott évi közalapi váltásösszeget nem találta a közgyűlés elfogadhatónak.

A különböző adásvételi-, csere-szerződések s díjlevelek, kölcsönfelvételi engedélyek ügyei láttattak el, néhány jelentéktelen kivétellel az egyházmegyei javaslat értelmében. A kis-kolcsi és a n.-ecsedí egyházak ügyletei a felszerelés hiányos volta miatt visszaadattak.

Legutolsó tárgynak maradt László Albert könyvkereskedőnek panaszos kérelme, melyben még a múlt évi májusi egyházkerületi közgyűléstől azt kérelmezte, hogy a hírlapokban ellene intézett támadásokkal szemben a tényállás felől értesítse az egyházkerület az egyházközségeket, s azt hírlapilag is tegye közzé. A kérvény véleményezés s eselleg a szükségesnek talált vizsgálat megejtése céljából ki volt adva Márk Endre egyházkerületi ügyésznek, a ki olyan nagy arányu vizsgálatba, kihallgatásokba, az egyházkerületben szétszórtan lakó lelkészek megkeresésébe mélyedt, hogy a teljesen

befejezett munkát csak erre a gyűlésre terjeszthette föl. A nagy utánjárással fogatosított vizsgálat a hitelen jegyzőkönyvelt tanuvallomások és szakértői vélemények szerint kiderítette azt hogy L. A. könyvkereskedő árusított el olyan nyomásu anyakönyvi nyomtatványt, mely még a Kutasi-féle nyomdában készült, de az egyházkerület viznyomásu bélyegzőjével nem volt ellátva.

Kiderült továbbá az, hogy ha jó is a mostani nyomásra használt papir minősége, de a Kutasi-féle nyomások papirja jobb volt, mert pótmentes volt. A bizományos könyvkereskedő nem tudott papir-mintát felmutatni, melyet a nyomtatás megrendelésekor vett volna át; a cégbeli társ az a nyilatkozata, hogy ilyen megrendelési mintázat már csatoltatott be a vizsgálati jegyzőkönyvhöz, nem vehető komolyan, mert hiszen a becsatolt mintákra rávezetett kelti idő óta (1901. jun. 1.) nyomtatási megrendelés nem történt; az utolsó szállítmány 1901. apr. 16-án érkezett be a háznagy hivatalhoz.

A szabálytalanságok elkerülése céljából az egyházkerületi ügyész azt indítványozza, hogy:

1. jövőre a nyomtatás ellenőrzötése tekintetéből a bizományosnak ne legyen szabad nyomdai vállalkozónak is lenni.

2. a nyomdai munka vállalkozónak adassék ki árlejtés útján; a mintapapir a püspöki hivatalban őriztessék, s a háznagy a nyomtatványok átvételekor ellenőrizze a papir minőségét.

Az egyh. ker. ügyészi indítványokat az egyházkerület egytől-egyik elfogadta s a tényállások alapos felderítése után nem adott helyet a Laszlo Albert kérelmének, mely — mint jeleztük — az 1901. évi májusi közgyűlés 51-ik jegyzőkönyvi száma rendjén került az egyházkerület elébe.

A tárgysorozatnak néhány pontja elmaradt az ősi egyh. ker. közgyűlés idejére.

Főtiszteletű püspökünk megindult hangon zárta be a közgyűlést, mely a leverő halálesetnek folyvást lehangoló hatása alatt állott. A tanácskozások kitaró vezetéseért Szell Kálmán, a nagyszalontai egyházmegye esperese mondott köszönetet.

(Vége.)

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. Ez évi május hó végén egy kötet beszédem és imám hagyta el a sajtót „*Légy Erős*” címmel, a mely beszédek és imákat kolozsvári helyettes és sepsi-szent-györgyi rendes vallásnari működésem alatt mondottam el részint ifjúsági istentiszteleteken, részint más iskolai ünnepélyek alkalmával.

E beszédek és imák közrebocsátásánál az a cél vezetett, a mi megírásuknál és elmondásuknál, hogy t. i. erőm és tehetségem szerint szolgáljak magyar református tanuló ifjúságunk vallásérkölesi nevelése ügyének. Nem én hangoztatom először, de általános a meggyőződés, hogy, ha magyar református egyházunk javát és felvirágoztatását akarjuk, fokozottabb gonddal kell munkálnunk művelt ifjúságunknak a keresztyén református életben öntudatos részvételre való nevelése érdekében, mert ha az ifjúság a mienk, mienk a jövőnk is.

Ennek a célnak elérése érdekében egyik helyes, kipróbált eszköznek bizonyult a gyermek és ifjúsági istentiszteletek tartása. A fejlettebb nyugati protestáns né-

peknél régen meghonosították s itt ma már gazdag irodalma is van, míg nálunk, magyar protestáns irodalmunkban, alig egy ilyen nemű munka található.

Ezen a hiányon óhajtanék beszédgyűjteménnyel segíteni. Mint nálunk egészen műveletlen mezőn dolgozó embernek, a külföldhöz kellett fordulnom mintáért s ilyenekül az e nemben legkiválóbb munkákat választottam ki és részben dolgoztam át tanítványaim korának, értelmi fejlettségének, gondolkodásának megfelelően s tanulmányaihoz és viszonyaihoz alkalmazva.

Ugy hiszem, hogy könyvem kiadásával nem végezek tehát haszontalan munkát és hiszem, hogy méltányolni fogják törekvésemet azok, a kikre az ifjúság vallásérkölesi életének ápolása és gondozása bízott. Különösen protestáns középiskoláink vallásnari, de más, ifjúsági istentiszteleteket tartó lelkipásztorok is, a kiknek hiányzik az ideje és módja, hogy megismerkedjenek a külföldi irodalom e nemű termékeivel, örömmel foják e munka segítségét igénybe venni. Azonkívül, ugy gondolom, olvasmányul is adható a tanuló ifjúság kezébe.

A mű elkészítésével a *sepsi-szent györgyi jónévű Jókai-nyomdát* biztam meg, a mely ígérete szerint, tetszős formába fogja kiállítani. 28—30 beszédet fog tartalmazni s néhány alkalmi iskolai imát 6—7 ivnyi *terjedelemben*.

Megrendelési ára *1 korona 60 fillér* s a kik a mű árát előre beküldik, azoknak díjmentesen küldöm el a postán.

A megrendeléseket kérem címemre legkésőbb *junius 15-ig* elküldeni.

Sepsi-Szent-György, 1902. április. *Tárkányi György* az ev. ref. Székely Mikó-kollegium r. vallásnara.

Van Oosterzee—Dr. Antal Géza. „*A heidelbergi káté 52 egyházi beszédben*” c. munka már sajtó alatt van s az ősz folyamán jelenik meg. A munka kiadási jogát *Laszlo Albert és Társa* könyvkereskedése cég Debrecenben szerezte meg s a jelentkezések ezentul ő hozzá intézendők. A két kötetes mintegy 45—50 ivnyi munkának előfizetési ára 8 korona, bolti ára 10 korona lesz. Az előfizetés megrendelések egészen a munka megjelenésig 8 koronával fogadtatnak el.

Felhívás előfizetésre! Hazánkban mind ez ideig nincsen szaklapunk, mely a theologiai tudomány hivattott munkásait szakszerű munkálkodásra tömöríténé s a theologiai tudomány barátait önálló tanulmányokkal ellátná és vezetné. Alólirottak most elérkezettnek látjuk az időt egy ilyen theologiai szaklap megindítására. E vállalkozásunkban a prot. tudományos theologia minden barátjának és munkásának szives és készséges támogatását kérjük.

A protestáns theologiai tudomány minden ága az Iráson alapul s az Irásból táplálkozik. Ezért is Theologiai Szaklapunk első sorban a Szentírás tudományos kutatását tekinti hivatásának. De egyúttal az összes theologiai tudományágak szakszerű művelésének is teret nyújt.

Tudományos jelleméből folyólag szaklapunk semmiféle iskola vagy párt vagy irányzat szolgálatában nem kíván állani, hanem egyedül csak a tudományos igazságot szolgálja.

Feladatának tekinti figyelemmel kísérni a theologiai tudomány életének minden jelenségét és ezekről a magyar protestáns világot tájékoztatni. De célja külö-

nösen az, hogy felköltse a tudományos kutatás iránt való érdeklődést és munkakedvet s teret és ösztönt adjon a szakszerű tudományos theologiai munkálkodásnak. Ily módon reméljük, hogy önálló kutatások eredményeinek közlése által részt veszünk az általános theologiai munkálkodásban s a magyar tudományos theol. irodalom kifejlődését segítjük.

Theologiai Szaklapunk negyedévenként 5 ivnyi terjedelemben jelenik meg Pozsonyban. Előfizetési árát évi 6 koronában, theologiai hallgatóknak évi 4 koronában, állapítjuk meg, mely mindenkor egy összegben küldendő be Raffay Sándor theol. akad. tanár címére Pozsonyba. Az első szám 1902. évi augusztus havában jelenik meg. A nyomtatandó példányok számának megállapítása végett tisztelettel kérjük e tudományos vállalkozás barátait, hogy az előfizetés szándékát velünk mielőbb, lehetőleg junius hó végéig közölni sziveskedjenek.

Kelt Pozsonyban, Kolozsvárott és Sárospatakon, 1902. május havában. *Raffay Sándor*, az ujszöv. exeg. és system. theol. ny. r. tanára az egyet. evang. egyház theol. akadémiájában Pozsonyban. *Hornyánszky Aladár*, az ó-szöv. exeg. és nyelvészet ny. r. tanára az egyet. ev. egyház theol. akadémiájában Pozsonyban. *Pokoly József*, az egyháztörténelem ny. r. tanára a kolozsvári ev. ref. theol. fakultáson. *Dr. Tüdös István*, a system. theol. ny. r. tanára a sárospataki ev. ref. theol. akadémián.

Felhívás Előfizetésre. Előfizetést nyitok 1902. junius 15-ik napjáig terjedő határidővel, Egyházi Beszédeim II-ik kötetére, mely e hó 15-én kerül ki a nyomdából a következő tartalommal:

- I. A bűnös ember és a szent Isten. Adventi I.
- II. A szenvedő ember és a bosszútálló Isten. Adventi II.
- III. A tévelygő ember és a kereső Isten. Adventi III.
- IV. Az erőtelen ember és a segítő Isten. Adventi IV.
- V. A karácsony eseményeinek emléke I. VI. A megtartó szeretet. Karácsoni II. VII. Istennek nagysága a tél hidegében. VIII. Ninivét fenyegető szózat. Bűnbánó, bőjti urvacsora osztás előtt. IX. Krisztus a köveket kenyerekre változtatta. Bőjti urvacsora osztáskor. X. Jézus bőjtje. XI. Jézus a szegénység magaslatán. Közönséges.
- XII. Jézus szenved *megvetetés* miatt. Közönséges.
- XIII. Jézus szenved *gyűlöltetés* miatt. Közönséges.
- XIV. Jézus szenved *hűtlenség* miatt. Közönséges.
- XV. Jézus merész lépése szükséges volt. Virágvasárnap.
- XVI. Nagypénteki gyász. XVII. Husvét ünnepének hivatása. XVIII. A mit Jézus feltámadásáról tudunk elég.
- XIX. Aldofo-Csütörtöki igazságok. XX. A világ nyelv. Pünkösti. XXI. Kérjük a Szent Lelket. Pünkösti. XXII. Az aratás mi érzelmeket támaszt? XXIII. Ne menj más mezőbe. Aratási. XXIV. Isten nagysága, ember érdemtelensége. Ujkenyérrel urvacsora osztáskor, bő aratás után.
- XXV. Hála Istennek testi és lelki áldásaiért. Ujborral urvacsora osztáskor. XXVI. Az igazság napjának feltámadása. Reformáció. XXVII. Isten utjai az őszi természetben. XXVIII. Tisztességes keresztyénélet. Közönséges.
- XXIX. Velünk az isteni kegyelem. Közönséges. XXX. Szeretsz-e engemet? Püspöki látogatáskor züllő egyházban.

Előfizetési ár kötött példánynál 4 korona, fűzött-nél 3 korona, mely összegek ellenében, ha azok junius 15-ig beérkeznek hozzám (Bürös, u. p. Gyöngyös-Melék. Somogy-megye) egyszerű borítékban, minden további költség nélkül szállítani fogom azokat a t. előfizetőknek.

Az I. kötet példányait is szállítom 3 koronáért,

ha ez összeg a II. kötet előfizetési árával együtt küldetik meg; külön előfizetés esetén 3 korona 20 fillérért.

Gyűjtőknek, akik 10 példány után egyszerre küldik be az előfizetési árt, szívesen szolgálók egy tisztelet példánnyal. Bürös, 1902. május 5. *Peti Lőrincz* ev. ref. lelkész.

KÜLFÖLD.

A francia katholicismus állapota.

(Folytatás.)

Az értekezlet január 31-iki ülésén egy katolikus pap emlékiratot olvasott fel arról, hogy milyen eszközökkel lehetne az evangéliumot az elemi és középiskolai oktatásba bevezetni. Majd sokan keresték a szónokok közül „azon szomorú jelenségnek az okát, hogy a fiatalabb nemzedék, a keresztyén családok és a katolikus társadalom a maga egészében, a Szentírás szokásos olvasását elhanyagolják“. Konstatálták azt is, hogy Angolországban és a protestáns országok legnagyobb részében a Szentírásnak meg van a maga diszhelye mindenütt, úgy az egyes házakban, mint a szállodákban, hajókon stb. Az értekezlet tagjai kiterjesztették figyelmüket arra az argumentumra is, melyet a protestantismus mellett fel szoktak hozni érv gyanánt, hogy tudniillik a protestáns nemzetek nagyobb haladást értek el, mint a katolikus nemzetek. Különösen Angolországot állították szembe Spanyolországgal. (A példát jól választották ki!)

Egy másik szónok megjegyezte éppen a bibliai mozgalomra vonatkozólag, hogy míg a nem katolikus államok a katholicismus alapját megőrizték, addig a katolikus államok csak látszólag őrizték meg azt, vagy legalább is a katholicismus lényegét, annak valódi szellemét elvesztették. Másik szónok Angolországnak és az amerikai Egyesült Államoknak a protestantismus révén elért nagy szellemi és anyagi előhaladottságára megjegyezte, hogy ezen államok haladása egyéni okokra vezethető vissza és ezen nemzetek kereskedő és nyereszkeskedő szellemével, továbbá magának a földnek sajátos viszonyaival van összefüggésbe, de meg Angolország anyagi előhaladása nagyon meg van ingatva az éppen most folyó délafrikai háború folytán, az Egyesült Államok anyagi és szellemi haladásának megítélésére pedig még várni kell 30—40 évet említett szónok szerint. Biz ez sovány vigasztalás a katholicismusra! Mert a protestáns nemzeteknek hasonlíthatatlanul nagyobb mérvű haladását könnyen bebizonyíthatjuk azzal, hogy egyszerűen konstatáljuk, miszerint *az értekezlet tagjai egy szóval sem említették azon államokat, melyeknél éppen első sorban lehetne bebizonyítani a protestantismus mellett.* Nem említették a skandináv népeket. Schweizot, meg a germán nemzeteket. Elfelejtették azt is, hogy az államok belső életére is nagy hatása van a protestantismusnak!

Elfelejtették azt, hogy nagyon is érezhető az okozati összefüggés abban az irányban, hogy éppen a protestáns nemzetek kerültek ki a nagy rázkódással járó forradalmakból. Elfelejtették, hogy az egész állami rendet felforgató és nagy rázkódással járó forradalmak első sorban a román nemzetek közt dultak. Innen van, hogy a román fajnak úgy a szellemi mint anyagi előhaladását időnként

a politikai forradalmak akasztván meg, a germán faj mögött elmaradtak.

Különben a bibliai mozgalomból még azt a szintén jelentőségteljes tanuságot is megállapíthatjuk, hogy ime, a protestantismus magának a katolikus egyháznak is hasznára vált!

A Szentírás fontosságára nézve igen tanuságos az a munka is, mely nem rég egy francia katolikus nyomdából került ki s melynek címe: Az ujnépek és a Szentírás. Egy katolikus utazó megjegyzései. A könyv írója tehát katolikus férfi, ki utazott Tasmaniában, Ausztráliában és Uj-Zélandban. Meglepte őt ezeken a helyeken a nép magasabb fokú erkölcsi érzülete, a vasárnap rendes megünneplése, az erkölcstelenség elnyomása stb. Kutatja tehát az okát, hogy miért erkölcsösebbek és vallásosabbak azok a népek, mint a franciák. Az utazó azt feleli erre, hogy szerinte ezt a tényt a Szentírás szokásos olvasásának, sőt mélyreható ismeretének lehet tulajdonítani. *Hallotta ezen nemzetek parlamentjeiben minden ülésben citálni a Szentírást.* Az egyes családokban mindennapi olvasmány a biblia és a pontosan megtartott vasárnapi nyugalom a szemlélődésnek van szentelve. Mert tudják ezek a fiatal nemzetek, hogy Isten korlátlan Ur és az emberek csak úgy boldogulhatnak, ha az Isten kezében magokat aláztos eszközökké teszik. Megjegyzti azt is az említett utazó, hogy míg Franciaország csak 4 milliót ad évenként missziói célokra, addig Angolország és az amerikai Egyesült Államok 60 milliót költenek évenként az evangélium terjesztésére.

A diakonissa-intézmény Franciaországban.

Franciaországban jelenleg a diakonissa-intézmény meghonosításán fáradoznak s a folyó évben congressust is tartanak ebben az ügyben. A gyűlésen a diakonissa-intézmény megvalósításának módozatait állapítják meg. Egy felolvasás pedig a diakonissa-intézmény eredetét fogja kutatni és annak apostoli elveit fogja fejtegetni. A francia reformátusok nézete szerint a *diakonissa-intézmény a keresztyén társadalomnak egyik legjellemzőbb feladata. Eredete határozottan apostoli* s míg a püspökök s a pápa hatalmát a Szentírás egyáltalában nem támogatja, addig a *diakonissa-intézmény tisztán evangéliumi intézmény, melyet határozottan az evangélium teremtett meg.*

A legrégebbi időkben az egyház részéről a szegények és betegek ápolására kijelölt nőket neveztek így. Később ezek tanították a női katechuménokat, látogatták a betegeket és a fogjokat, felügyeltek a templomokban a nőkre. Kostantinápolyban Chrysosthómos alatt 40 diakonissa működött, köztük a legelőkelőbb családok egyikéhez tartozó Olympiás nevű özvegy is. A 600-ik év körül Cyriacus patriarcha templomot épített, melyet nővéreinek tiszteletére, ki diakonissa volt, Diakonissa templomnak nevezett, s a mely ma is fennáll, mint török meceset. A nyugati egyházban a VIII. században tűnt el a diakonissa intézmény, a keleti egyházban pedig a XII. században szűnt meg. A középkori keresztyén egyház, melyet különösen az jellemez, hogy az evangéliumi alaptól mindig messzebb messzebb távozott, a diakonissa-intézményt sem pártolta.

(Folyt. köv.)

Barcsa János.

NEKROLOG.

DR. BACZONI LAJOS

EMLÉKEZETE

1851—1902.

(Folytatás.)

Az 1869. év újabb mozanatot hozott az ifju tanulmányaiba. Családjok jóakaró barátja, Felméri Lajos sárospataki tanár őt is Sárospatakra vitte Mátyás testvérével együtt. Itt járta a gymn. VIII. osztályt s tett jeles eredménnyel érettségi vizsgálatot. Ugyanitt végezte azután jogi tanulmányait. Az új körben rokonszenves megjelenésével, tehetségével és szorgalmával mihamar megnyerte egy tanárai becsülését, mint tanuló társai szeretetét. Jobb módu családok gyermekei mellett viselt nevelősködéssel tartotta fenn magát. Sárospatakon ugyanis régi időktől fogva szokásban van, hogy a vidéken lakó vagyonosabb szülők egy-egy kiváló ifjut tartanak oda küldött gyermekük mellett rendszeren a tanári kar által ajánlott theologusok vagy jogászok közül, a ki vele lakik s felügyel gyermekeikre, iskolai tanulmányaiban ellenőrzi és előkészíti, de azért maga is végzi tanulmányait. Az ily nevelőség rendszerint teljes ellátással és némi fizetéssel jár s ily életmód nyújtott anyagi eszközöket Baczoni Lajosnak is tanulmányai folytatására. Tanárai közül Emödi Dániel, a hirneves jogtanár volt reá a legnagyobb irányító hatással. Az ifjuság iskolai közéletében jelentékeny szerepet vitt, önképzőkörben, jogászegyesületekben tehetősége vezető szerepet biztosított neki, meleg kedélye és szellemessége pedig az ifjuság társas életének tették kedvelt alakjává. Szinte kedvence volt pályatársainak, a kik őt még baráti összejöveteleiken sem tudták nélkülözni. Ösmerték anyagi helyzetét s vagyonosabb barátai szinte keresték a módot, hogy a különben érzékeny lelkű ifjut anyagilag is támogassák. Így midőn a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület nagynevű főgondnokának, Báró Vay Miklósnak ötvenéves egyházi működését a hazai protestantismus részvéte mellett 1873. tavaszán Miskolcon ünnepelte s a tisztelgő küldöttek között a s.-pataki főiskola ifjusága is tanszakonként egy-egy küldöttel képviseltette magát, a jogászok képviselője Baczoni Lajos volt s ez alkalommal pályatársai tekintélyes pénzüsszeget erőszakoltak rá, hogy a fényes ünnepélyen a pataki jogászságot külsőleg is méltóan képviselje.

Jogi tanulmányainak befejezése után az 1873/4. évben mint egyéves önkéntes Kassán a 34. gyalogezrednél katonai szolgálatot teljesített. Jó katona volt. A katonai fegyelmet és akribéiat hamar megszokta és kedvelte is. Ennek lehet tulajdonítani, hogy későbbi éveiben egy hadgyakorlatra betegen is előállván, az egész gyakorlatot mellhártyagyuladással szolgálta végig, a minek káros következményeit sokszor sinlette. Az edzett, kemény katona különösen tetszett neki. Egy Edelsheim-Gyulaira, kinek szavára a görbe tötlegény is kiegyenesedett, egy Dobos kapitányra, kinek századába volt ő is beosztva s akit legénysége minden szigorúsága mellett is bálványozott, mindig nagy elismeréssel gondolt vissza. Katonai élményei különben sok jóízű humoros visszaemlékezésének voltak forrásai. De a közös hadsereg szellemével sohasem tudott megbarátkozni. Nem fért az össze sem a székely ifju érzelmeivel, sem

a pataki diák gondolkozásával, ezért nem tett tisztviselői vizsgálatot sem. Sőt késebb érettebb férfi korában is, bár politikai meggyőződésével a szabadelvű kormány táborába állott, a hadsereget illető kérdésekben politikai pártjával sohasem értett egyet s ha nem tüzte is politikai elveinek zászlójára az önálló nemzeti hadsereg eszméjét, a közös hadsereg szellemét gyökeresen reformáládonak tartotta és hirdette mindenkor.

Katonai szolgálata után nem távozott mindjárt Kassáról, az ottani kir. ügyészségnél nyervén alkalmazást. De pár hónap múlva Asbóth nevű barátjának hívására Lugosra ment, hol Asbóthéknál lakva, barátjával együtt vizsgálataira készült s e mellett ügyvédi irodában is dolgozott. 1875-ben S-patakon letéven az államtudományi államvizsgát, azonnal meghívták a s.-pataki ref. jogakademiába rendkívüli tanárnak s ő e meghívást némi ingadozás után főleg kedves tanára, Emödy Dániel biztatására el is fogadta.

1875. szept. havában kezdte meg tanári működését eléggé feszélyezett helyzetben, a mennyiben tanítványainak jó része még jogászokori barátja volt. De az ő szelid és figyelmes modora megtalálta a helyes irányt a legkényesebb viszony utvesztői közt is. S míg a magán élet érintkezéseiben fentartotta a jó viszonyt régi barátaival, az iskolai élet és hivatalos érintkezés köreiben nem volt olyan nyers vagy dévajkodó jogász, a ki vele szemben a tanári kathedra iránt köteles tiszteletről valaha megfejtkezett volna. Hat éven át működött rendkívüli tanári minőségben, főtárgya a statisztika s e mellett a pénzügyi jogot és államszámviteltant adta elő. 1881-ben a kolozsvári egyetemen államtudományi doktori oklevelet szerezvén, rendes tanárrá lett, a mely minőségben négy évig szolgálta még a s.-pataki jogakademiát. Már előbb megnősült, nőül vévén 1877. okt. 23-án Orbán József, s.-pataki tanár leányát, Emmát, Soós Mihály hanvai ref. lelkész özvegyét, a kit most 24 évi holdog házasságuk után három gyermekével szomorú özvegyiségben hagyott. E házasság volt életének legnagyobb áldása, a melyből rá nézve a legboldogítóbb örömei fakadtak. Mint gyöngéd lelkű férfi igazi odaadó szeretettel csüggött családján s szorongó érzés fogta el mindannyiszor, valahányszor attól huzamosabban távol kellett lennie. S viszont nemes lelkű neje annyi gyöngédséggel és önfeláldozó szeretettel simult hozzá, egész lelke úgy összeforrott férjének érzelme, és gondolatkörével, hogy egyik voltak vágyaikkban és törekvéseikben is. Betegségében pedig oly benső odaadással és féltő szeretettel ápolta férjét, hogy ő, midőn már a sanatoriumi gyógykezeléstől sem várhatta felgyógyulását, egyedül családja gyöngéd ápolásától remélte élete hosszabbítását.

Tíz éves pataki tanársága életének kedves emlékü korszaka volt, a melyhez mindig előszeretettel tért vissza. Itt fejlődött és izmosodott szellemi ereje, itt érlelődött gondolkozása és jelleme, S.-patak befolyása több tekintetben visszatükröződött rajta. A s.-pataki főiskola szellemét erős prot. érzülete mellett századokon át főként szabadelvűsége jellemezte, ez volt a Bacsoni Lajos gondolkozásának is iránytűje, a mely őt tudományos, egyházi és politikai kérdésekben állandóan vezette, e főiskola tanárait továbbá, kik sajátos helyzetöknél fogva ugyszólván egymásra vannak utalva, legtöbbször olyan erős közszelem és kartársi együttérzés füzte össze, mely az egyéni törekvéseket is magába olvasztotta és az iskolai étellel forrasztotta össze. Ez a kollegális érzület és iskolai szellem Bacsoni Lajos lelkében is erős gyökeret vert, átvitte e szellemet újabb

életviszonyai közé is s az együttműködésből folyó kartársi jó viszonyoknak, testületi és iskolai közszellemnek nála erősebb szószólója, őszintébb ápolója nem igen volt. E mellett az iskolai autonomia sehol erőteljesebben nem nyilatkozván meg, mint S.-patakon, a hol a kormányzó hatóságok távolléte miatt a tanárikar nagyobb szerepet visz az intézet ügyeinek vezetésében, e testület tanácskozásaiban forrott ki a Bacsoni Lajos erős logikája és dialektikája, a mely ugy előadását, mint írói modorát kiválóan jellemezte s meggyőződését ugy a tanástermek vitatkozásaiban, mint a hírlapok polemiaiban sokszor győzelemre vezette.

1885-ben Debrecenben választatott meg jogakadémiai tanárnak a magyar állam statisztikája, jog- és államtudományok encyclopaediája, államszámviteltan és európai jogtörténet tanszékére. Később, főleg a mint újabb jogi tanszékek szerveztettek, a tanszéke körül csoportosított tantárgyak több irányban változtak, így több éven át előadta a közgazdasági és nemzetközi jogot is, de főtárgya mindig a statisztika volt, ebből választotta tanári székfoglaló értekezése tárgyát is, ösmertetvén a statisztikai tudomány újabb fejlődését különösen Quetelet Adolf belga tudós korszakos vizsgálódásainak eredményét.

Debrecenben a nagyobb szellemi központ nagyobb energiát adott lelkének. S míg a tanári és iskolai körökbe új szellemet hozva, kelesztő kovásként hat az iskolai intézmények fejlődésére, ettől fogva hírlapi cikkeivel is mind gyakrabban keresi fel főként a helybeli protestáns lapot s alig volt fontosabb iskolai vagy egyházpolitikai kérdés, a melynek tisztázását és eldöntését tollával is ne igyekezett volna előmozdítani. Nem volt hivatásos író, nem is vált azzá. A mit irt, azt mind az alkalom adta tolla alá, de hírlapi cikkeiben épen ugy, mint iskolai emlékirataiban a meggyőződés közvetlensége, az érvelés megkapó volta, irányának fejlettsége és gondolatgazdagsága a leghivatottabb író erőteljességében nyilatkozott meg.

(Folyt. köv.)

Dócsi Imre.

KÜLÖNFÉLÉK.

SZABÓ KÁROLY
esperes

halála és temetése.

„Elvégeztetett dolog hogy az emberek meghaljanak“ (Zsid. 9. 27.) és az Ur „az ő szolgálóinak sem adott változhatatlan erősséget“ (Jób. 5. 18). A békésbányai esperes frissen hantolt sirja felett alig egy párszor áldozott le a nap s jöttek fel a csillagok, ismét újabb sirt kellett ásnunk s ebbe ismét az „Ur szolgálóinak“ egyikét kellett alábocsátanunk. A békésbányai esperest a halál árnyékos völgyében gyorsan követte az ő hivatali tisztársa Szabó Károly a bihari egyházmegye buzgó esperese! Gyorsan, mint villámlás, mult el ez a jelesünk

is s a két ravatal felett könyeink egybefolynak! Az egyházkerületi közgyűlésen még Szabó Károly is jelen volt. Akkor úgy tetszett nekünk, mintha a kevéssel az előtt rajta szerencsésen végrehajtott orvosi műtét utó hatásaként, különben mindig derült homlokán némi felhők borongtak volna. De azt még csak nem is álmodtuk, hogy el van jegyezve a halálnak s csak kevés napok vannak számára hátra, hogy azoknak eltelése után neve az emlékezeté legyen. . . . Pedig így történt! A kerületi közgyűlésről haza menvén, barátja *Nádudvary Lajos* borsi lelkész és egyházmegyei tanácsbíró társaságában esperesi vizitáló útjára indult s folyó hó 1-sején Fugyiban szállottak meg. Hivatalos kötelessége végzése után vacsorára egy fugyii előkelő családhoz hivatván, ott az estvét derült jó kedvben töltötte el s a társaság felkérésére még hegedült is. Tizenegy óra fele távozott s a lelkészlakon *Nádudvary*-val egy szobában nyugalomra tért. Elaludtak. Éjfélután 1 órakor *Nádudvary* jajgatásra ébredt. „Mindjárt végem lesz, érzem! Vizes ruhát a szívemre, mert Debrecenben is ez használt!“ Többet nem mondhatott! Mire a felriadt háznép összefutott, *Szabó Károly* nemes szive már megszűnt dobogni. . . ! Kevesebb lett egy becsületes emberrel s egyházunk szegényebb egy igaz, hü sáfárral! Élve, egészségben hagyta el házát, hü nejét s pár nap mulva halottas, gyászkoicin tért oda vissza. . . ! Temetése folyó hó 4-én volt Nagy-Kerekiben. Ott volt a bihari egyházmegye papi testülete, a rokonok, barátok nagy serege közelből távolból, s a környékbeli tanítók testülete, bizonyítva azt, hogy sokan . . . nagyon sokan voltak, kik e derék embert igazán szerették. Debrecenből az egyházkerület koszoruját lapunk felelős szerkesztője helyezte el a ravatalon; ugyan ő képviselte az elnökséget is. A templomban *Sulyok István* nagyváradai lelkész imádkozott a megboldogult felett szépen, igazán, nemesen. Utánna *Csák Máté* szintén nagyváradai lelkész mondott gyászbeszédet s gyönyörűen variálta azt az igaz gondolatot, hogy a megboldogultat éppen szive ölte meg, melyben szeretetnél egyéb soha nem lakozott. . . ! Kint a temetőben *Nádudvary Lajos* vett bucsut a jó embertől. A ki befogta a lecsukódó szemeket, az szólott utoljára a szétomló porok felett is. . . fájo szívvel, könyező szemekkel! Isten veled becsületes jó ember. . . a viszontlátásig! Nem fogunk elfeledni!

— **Kiáltó szó!*** Meghalt az öreg *Ráday* gróf, nem sokára követé hűséges társa *Szabó János*, — mindketten hűséges odaadással, szorgalommal iparkod-

* A békésbányai egyházmegye egyik előkelő lelkésze küldötte be hozzánk e cikket. Közöljük a nélkül, hogy egyelőre a kérdésben állást foglalnánk. Szerk.

tak szolgálni Magyarország legnagyobb területű s népességű egyházmegyéjét, az u. n. békés-bánátit. Tekintsen bárki a térképre, területe a hármasköröstől le az ország határáig terjed, — nézzen be bárki az egyh. névtárba, lélekszáma megközelíti a kétszázezretet! Tekintsük már most az esperesi hivatal roppant halmaz teendőit a mai időben, s kérdezzük: képes-e egy ember ennek itt teljesen megfelelni? A felelet: *nem, teljességgel nem!* A mint ezt a minden szorgalom és hűség példányképe bold. *Szabó János* is igen sokszor keserűen megvallotta! Nem akarok ez által mindenre kiterjeszkedni, hiszem, lesznek sokan, kik a *kiáltó szót* nemesak meghallják, hanem — a dologhoz újszerűen hozzájárulva — bőven ki is fejtendik az okokat, melyek oda vergálnak, hogy nekünk követnünk kell a lutheránus atyafiak példáját, kik az ő ilyen nagy tractusukat *három felé osztották*, s mig azelőtt (mint bold. Áchim esperes mondá) minden lépten-nyomon elakadt a kerék, most — az elosztás után megy minden mint a karikacsapás! A *békés megyei* egyházak éppen kitennének egy egész esperességet (70—80 ezer lélek, ugy hiszem untig elég), — a csongrád-csanád-arádiak ismét a másikat, — a bánátiak megint a harmadikat, — pedig éppen ide a részint szegény, részint ujonnan települt egyházak istápolására kellene leginkább a nehémiási buzgóság; mig *most?* . . . Az esperes — e roppant távolság s a nehéz területi viszonyok miatt — éppen ezekre nem viselhet kellő gondot! Hódmezővásárhelyt ki kell hagyni a számításból, mert az ugy is rövid évek alatt önálló egyházmegyévé növeli magát; már megkezdette, dicséret neki érette! Halljátok meg a *kiáltó szót* ifju lelképásztorok, s kezdjük meg e bizonyára Istennek tetsző munkát! *Dixi.*

— **Közalapi segélyezés.** Egyetemes conventünk ebben az évben folytatta a segélyezésnek a múlt évben megkezdett s 21/1901. sz. a. kelt határozatában körülírt módzatát, melynélfogva egyszer s mindenkorai segélyt 1200 koronáig évenként 6-ot fog kiadni. Eltért azonban az 1200 koronás összegtől, a mennyiben az egyházkerületünkben a következő nagyobb segélyeket utalványozta u. m.: szamos-dobi egyháznak adósságtörlesztésre 1200 k. mátyusi egyháznak templomépítésre 1000 k. pelbárhidai egyháznak adósságtörlesztésre 1000 k. szentjánosi egyháznak iskolaépítésre 600 k. Gacsályinak adósságtörlesztésre 500 korona. Kisebb segélyek a következők: Buda-Abrány, Füzes, Nyégerfalva, Ér-adony, Sényő, Tivadar, Tiszta-Berek, Papos, Szintye, Tárkány. egyházközségek egyenként 50—50 korona. A tőkesegély bizottság jelentése szerint az első sorban segélyezendő egyházak sorozata a dunamelléki és erdélyi egyházkerületekből már mind ki vannak elégítve; a rendelkezésre álló évi 2419 korona a dunántuli, tiszáninneni és tiszántuli egyházak szükségére fog fordíthatni. Egyházkerületünkben T.-keresztúr 150 k. Kr.-Szentmiklós 200 k. Ér-semjén 200 k. Ombod 122 k. Váncsod 290 k. Ó-fehértó 140 k. Gödényháza 140 k. Kunágota 48 k. Kóly 30 k. Iriny 50 k. Dombegyháza 30 k. évi 5% kamatnak megfelelő tőkesegélyt nyernek, melynek tehát kamatait az országos közalap fizeti 32 éven át, a tőkét pedig a segélyezett egyházak 1½%-os törlesztéssel térítik meg ugyanannyi éven át a kölcsönző egyh. ker. pénztárnak. Ezek szerint egyházkerületünk pénztára a folyó évben 28 ezer korona tőkesegélyt fog a felsorolt egyházak részére folyósítani. Az egyszersmindenkori segélyeket értesülésünk szerint a pénztári hivatal a hét folyamában már expedialta az esperesi hivatalokhoz.

— **A bihari ideiglenes esperes.** *Szabó Károly*

halála után az egyházmegye gondnoka a betegsége miatt szeretett barátja és elnöktársa temetésén meg sem jelenhetett *Ritók Zsigmond* azonnal intézkedett, hogy a hivatalos ügyek vezetését a legidősebb tanácsbíró az örvendi lelkész *Biró János* vegye át. Ő azonban, főleg arra hivatkozva, hogy az egyházmegye legszélén lakik s helyben postája nincs, a bizalom elől kitérve, a temetés után összegyűlt lelkészi kar abban állapodott meg, hogy az esperesi teendőket a választás megtörténteig *Szemes László* szentjánosi lelkésztársunk s egyházmegyei tanácsbíró vezesse. *Szemes* a megbízást kötelességérzetéhez hiven elvállalta s a mint őt ismerjük hiszszük is, hogy e megbízatásnak becsülettel elegettesz.

— **A békés-bánati egyházmegye becses figyelmébe.** Kedves barátom! Olvasom, hogy a békés-bánati egyházmegye *Szabó János* és gr. *Ráday* emlékezetére ünnepélyt rendez. Vere dignum et justum est. Egy eszmét vetek fel, melynek propagálását rád bízom. Ezt az emlékünnepélyt a M. Prot. Irod. Társaság H.-m.-vásárhelyre terminált közgyűlésének közvetlenül előtte vagy utánna kellene tartani, hogy résztvehessünk azon az egész országból, mert Sz. J. és R. G. nem az egyházmegyéi, nem is a kerületi, de mindnyájunkéi voltak. Szíves üdvözléssel! Szerető barátod. Kassa, 1902. junius 2. *Révész K.*

* * *

Érdemes barátunk fent közölt levelében felvetett ezen eszmét mi olyannak tartjuk, mely nagyon megérdemli a felette való gondolkozást. Így azok az emlékünnepélyek sokkal szebbek, sokkal szélesebb körben hatók lesznek minden bizonynyal s még idő is van elég, hogy a szükséges intézkedések ilyen irányban megtessenek. Szíves szeretettel és tisztelettel ajánljuk ezt az intéző körök nagybecsű figyelmébe. *Szerk.*

— **A Bacsoni-émlékre** befolyt adományoknak lapunk május 10-iki számában közölt kimutatásában ez a két tétel: „Ref. gymn. tanári kar (Kis-ujszállás) 5 korona, és *Turgonyi Lajos* (Kis-ujszállás) 1 korona”, hibás annyiban, hogy mind a két adomány nem Kis-ujszállásról, hanem *Mező-Turról* küldetett be.

— **Garzó Gyula** a békésbánati ideiglenes esperességről lemondott. Lapunk zártakor vesszük a hirt, hogy *Garzó Gyula* váratlanul közbejött betegsége folytán a békésbánati ev. ref. egyházmegye helyettes esperesi tisztét nem folytathatván, az egyházmegye további intézkedéseig *Dombi Lajos* gyulai lelkész — mint szolgálati időre nézve következő egyházi tanácsbíró — fogja az esperesi teendőket végezni.

— **Értesítés.** Tekintettel a kibocsátott 4-ed éves hittanhallgató urakra, tudatom, hogy folyó hó 22—25. napokon hivatalos kiküldetésem folytán, nem leszek Debrecenben. *Eröss Lajos.*

Szerkesztői üzenet.

Dr. B. J. Nyiregyháza. Az „Értesítés“-t legközelebbi számban hozni fogom. — X. Y.? A tényállás ez: egy uri egyén több, mint 2 évvel ezelőtt elbocsátotta magától törvényes feleségét s az asszony azóta állandóan más községben lakik. A válóper folyamatban van s most neje után az egyházi fejadót a férj nem akarja fizetni. A kérdés az, hogy vajjon jogos alapon áll-e a férj, vagy pedig nejeért fizetni köteles mindaddig, míg törvényesen el nem választatik? Szeréntem a férj jogos alapon áll, mert egyházi törvényeink 14 §-a azt mondja, hogy „Magyarországnak minden reformált vallású lakosa és honpolgára azon helyen tekintetik az egyházközség rendes tagjának, a hol tagja a polgári községnek” s ezt a 16. §. így egészíti ki: „A ki előbbi

egyházközségből más egyházközségbe teszi át lakását hat heti ott lakás után (!) az egyházközség tagság jogainak tényleges gyakorlatába lép”. A fent forgó esetben pedig saját szavaid szerént a nő már több, mint 2 évvel ezelőtt elköltözött a te egyházból. Nohát e szerént ott köteles fizetni, a hova ment, talán ott már fizet is. De ha nem fizetne is, ez annak az egyháznak a dolga, a hol a nő már több mint 2 év óta lakik; ehhez nektek semmi közötök. Ez a rideg tényállás, — **Dr. B. D. H.-Szoboszló.** Vettem, rövid időn belül sort keritek rá.

Tartalomjegyzék: A protestantizmus lényege. Nagy István. — A debreceni ref. kollégium. Dr. Márk Ferencz. — Tanügy: Református népiskolák. Sinka Lajos. — A szatmári államosítás. Felsővégesi. — Közéletünk: Egyházközségi közgyűlés. — Irodalom. — Külföld: A francia katholicizmus állapota. Barcsa János. — Nekrológ: Dr. Bacsoni Lajos emlékezete. Dóczy Imre. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERÖSS LAJOS.**

Pályázat,

Az érkörtvélyesi ev. ref. orgonista kántoritóságra pályázat hirdetik. Javadalmazás, 56-80 fill. készpénz, 35 köből megrostált gabona, 12 köbméter kemény tűzifa beszállítva, 48 magyarhold szántóföld, melynek adóját az egyház fizeti; tandíj minden tankötelestől 2—2 véka csős tengeri, ismétlő iskoláktól 1—1 korona; temetési stóla és lakás. Kötelesség: a mindennapi és ismétlő fi iskolai növendékek oktatása; az orgonista-kántori teendők végzése, akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése.

Az állás szept. elsején elfoglalandó.

Fölszerelt pályázati kérvények junius 22-ig alulirothoz küldendők.

Személyesen bemutatkozók előnyben részesülnek.

Ér-Körtvélyes.

Pataky Sándor
ev. ref. lelkész.

Pályázat,

A hajdu-nánási hat osztályu ev. ref. gymnásiumban betöltendő két rendes tanári állásra, melyeknek egyikével a *mennyiségtan és természet-tan*, másikával pedig a *mennyiségtan és rajzoló mértan* tanítása van egybekötve, ezennel pályázat hirdetik.

Évi javadalom: 2400 k. törzsfizetés és 400 k. lakáspénz évnegyedes részletekben előre-fizetve, az állami segélyezés tárgyában létrejött szerződés-tervezet jóváhagyása esetén pedig ezenkívül még öt ízben 200—200 k. ötödéves kor-pótlék és jogosultság arra, hogy a megválasztandó rendes tanárok szolgálati éveik arányában

a 2600, 2800, 3200 és 3600 k. törzsfizetéssel javadalmazott fokozatba előlépjének.

Az állandósítás e tanszékeken egy évi sikeres működés után történhetik, de e tekintetben a jogot az iskolai előjáróság kizárólag magának tartja fenn.

A pályázók csak ev. reform. vallásuak lehetnek.

Nyugdíjigény az 1894. évi XXVII. törv.-c. értelmében.

Ha a kijelölt szakokból okleveles és egyébként is alkalmas tanférfiak nem jelentkeznek, nem okleveles egyének pályázati kérvényei is figyelembe vétetnek s megválasztás esetén havonként előre fizetendő 1800 k. évi fizetésük leendő, ha azonban időközben oklevelet szereznek, *annak bemutatásától kezdve* a rendes tanári illetmények élvezetébe lépnek.

Egyenlő képesítés mellett előnyben részesülnek azok, kik a tornából is képesítve vannak s ennek tanítására — külön javadalmazás mellett — vállalkoznak

A kellőleg felszerelt, t. i. születési, a képesítési, eddigi tanári szolgálatot hadkötelezettségi viszonyt és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátott s a h.-nánási ev. ref. egyháztanácshoz intézett kérvények f. évi junius hó 20-ig alulírott lelkészelnökhöz nyújtandók be.

A megválasztottak állásukat f. évi aug. 29-ig tartoznak elfoglalni.

Hajdu-Nánás, 1902. május hó 30.

Kállay Imre,
főgondnok.

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkészelnök.

Pályásat,

a makói ev. ref. egyház egyik segédlelkészi állására.

Fizetés évi 1200 korona. Minden halott bejegyzéseért 28 fillér. 1 szobából álló lakás. Hitoktatásért méltányos díjazás.

Kötelessége a segédlelkésznek a templomi és temetési szolgálatok teljesítése, hetenkint a rendes lelkészszel felváltva, a rendes lelkész elfoglaltatása esetén azt helyettesíteni s általában a tőle vett utasítások szerint eljárni.

Pályázati kérvények alulírott elnökséghez f. év junius hó 20-ig beküldendők.

*A makói ev. ref. egyhástanács
elnöke.*

Pályásati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pacsirta-utcai-
iú iskolájánál egy tanítói állomásra és azzal

ideiglenesen egybekapcsolt énekvezér- orgonistai állásra pályázat hirdettetik.

Fizetés: I. mint tanító részére alapfizetés 1200 korona; ötödéves korpótlék 120 korona hat izben az egyház ingyen iskoláztatási pénztárból évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás, vagy nős tanító részére 480 korona, nőtlen tanító részére 240 korona lakpénz és nős tanító részére 14 kb. méter, nőtlen tanító részére 10 kb. méter tűzifa beszállítva. II. mint énekvezér és orgonista részére 800 azaz nyolcszáz korona az egyházi pénztárból évnegyedes részletekben előre fizetve.

Kötelesség: I. a pacsirta-utcai fiúiskolában az V-ik vagy VI-ik esetleg az V-ik és VI-ik osztály tanítása a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

II. a Kossuth-utcai templomban a hétköznapi, vasárnapi és ünnepi istenitiszteletek alkalmával az énekvezéri és orgonistai szolgálat teljesítése s az istenitiszteleteken megjelenésre kötelezett tanítványokra felügyelet. Temetési szolgálatot teljesíteni sem nem jogosult, sem nem köteles.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevél; b) tanítói oklevél; c) énekvezéri orgonistai képesítést igazoló bizonyítvány; d) időrendben esperesileg megerősített tanítói- énekvezéri, orgonistai szolgálati bizonyítvány; e) legújabb keletű orvosi bizonyítvány f) az állam vagy más felekezet tanítóképezdéiben nyert oklevél mellett, a vallástanból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából valamelyik ev. ref. egyházkerület tanító képesítő bizottságától nyert bizonyítvány. A pályázati kérvény és okmányok folyó 1902. évi junius hónap 28. napjának délutáni 5 órájáig az egyház iktató hivatalánál adandók be. Pályázók közzül azok, kik erre az egyház presbyteriuma által felhiva lesznek, a velők tudatandó napon megjelenni és a kossuth-utcai templomban tartandó énekvezéri és orgonistai nyílt versenyben részt venni kötelesek.

Megválasztott az 1902. évi aug. 25. napján állomását elfoglalni köteles.

Kelt a debreceni ev. ref. egyház 1902. május hó 25. napján tartott presbyteri gyűléséből.

Kiss Albert,
h. lelkészelnök.

Simonffy Imre,
kir. tanácsos főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Pályásati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet a Csonka-utcai tanítónői állomásra.

Fizetés: Alapfizetes 400 frt. ötödéves kor-

pótlék 50 frt. öt izben, az egyház ingyen iskolázási pénztára által évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás vagy 120 frt. lakpénz és 10 kb. méter tűzifa beszállítva.

Kötelesség: egy vagy két, rendkívüli esetekben több osztálybeli leányok tanítása, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint, ugyszintén a női kézimunkák tanítása is.

Kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel; b) lelkészi bizonyítvány, hogy pályázó férjzett, özvegy vagy hajadon-é? c) oklevél; d) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány; e) legujabb keletü orvosi bizonyítvány; f) az állam vagy más hitfelekezet tanító-vagy tanítónőképezdéiben nyert oklevél mellett a vallástánból és egyházi énekekből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik ref. egyházkerület tanítónőt képesítő bizottságától nyer bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1902. év junius hó 28-ik nap d. u. 5 óráig az egyház iktató hivatalába küldendők, vagy adandók be. Megválasztott az 1902. év augusztus hó 28-ik napján állomását elfoglalni köteles.

Kelt a debreceni ev. ref. egyház 1902. május 25-ik napján tartott presbyteri gyűléséből.

Kiss Albert,
h. lelkészelnök.

Simonffy Imre,
kir. tanácsos főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet a csapókerti leányiskolai tanítói állomásra.

Fizetés: Alapfizetés 600 frt. ötödéves korpótlék 60 frt. hat izben, az egyház ingyen iskolázási pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás, vagy nős tanító részére 240 frt. — nőtlen tanító részére 120 frt. lakpénz és nős tanító részére 14 kb. méter, — nőtlen tanító részére 10 kb. méter tűzifa, beszállítva.

Kötelesség: egy vagy két osztály, rendkívüli esetekben több osztály tanítása, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint (leányok tanítója csak nős ember lehet s a négy felsőbb osztályban, a női kézimunka tanítására, vagy taníttatására is köteleztetik.)

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel, b) oklevél; c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány; d) legujab keletü orvosi bizonyítvány; e) az állam, vagy más felekezet tanítóképezdéiben nyert oklevél mellett, a vallástánból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik ev. reform.

egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1902. év junius hó 28. nap d. u. 5 óráig az egyház iktatói hivatalába küldendők, vagy adandók be. Megválasztott az 1902. év augusztus hó 28. napján állomását elfoglalni köteles.

Kelt a debreceni ev. ref. egyház 1902. május hó 25. napján tartott presbyteri gyűlésből.

Kiss Albert,
h. lelkészelnök.

Simonffy Imre,
kir. tanácsos főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet az ispotályi leányiskolai tanítónői állomásra.

Fizetés: Alapfizetés 400 frt. Ötödéves korpótlék 50 frt. öt izben, az egyház ingyen iskolázási pénztára által évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás vagy 120 frt. lakpénz és 10 kb. méter tűzifa beszállítva.

Kötelesség: egy vagy két, rendkívüli esetekben több osztálybeli leányok tanítása, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint- ugyszintén a női kézimunkák tanítása is.

Kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel; b) lelkészi bizonyítvány, hogy pályázó férjzett, özvegy vagy hajadon-é? c) oklevél; d) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány; e) legujabb keletü orvosi bizonyítvány; f) az állam vagy más hitfelekezetek tanító- vagy tanítóképezdéiben nyert oklevél mellett a vallástánból és egyházi énekekből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik ref. egyházkerület tanítónőt képesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1902. év junius 28-ik nap d. u. 5 óráig az egyház iktató hivatalába küldendők, vagy adandók be. Megválasztott az 1902 év auguszt. hó 28-ik napján állomását elfoglalni köteles.

Kelt a debreceni ev. ref. egyház 1902. május hó 25-ik napján tartott presbyteri gyűléséből.

Kiss Albert,
h. lelkészelnök.

Simonffy Imre,
kir. tanácsos főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet a pacsirta u. fiuiskola tanítói állomásra.

Fizetés: Alapfizetés 600 frt. ötödéves kor-

pótlék 60 frt. hat izben, az egyház ingyeniskoláztatási pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól lakás, vagy nős tanító részére 240 frt. — nőtlen tanító részére 120 frt. lakpénz és nős tanító részére 14 kb. méter, — nőtlen tanító részére 10 kb. méter tűzifa, beszálitva.

Kötelesség: egy vagy két osztály, rendkívüli esetekben több osztály tanítása, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel; b) legújabb keletű orvosi bizonyítvány; c) az állam, vagy más felekezet tanítóképezdeiben nyert oklevél mellett, a vallástanból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik ev. reform. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1902. év junius hó 28-án d. u. 5 óráig az egyház iktatói hivatalába küldendők, vagy adandók be. Megválasztott az 1902. év augusztus hó 28-ik napján állomását elfoglalni köteles.

Kelt a debreczeni ev. ref. egyház 1902. május hó 25-ik napján tartott presbyteri gyűléséből.

Kiss Albert,
h. lelkészelnök.

Simonffi Imre,
kir. tanácsos főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Hydraulikus (viznyo- másu) sajtókat

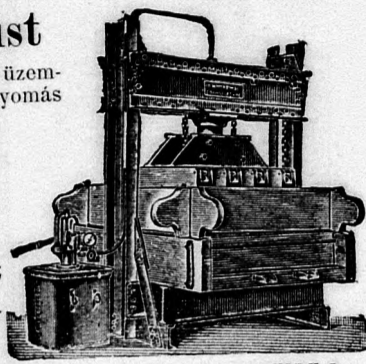
Szőlő-bor készítéséhez legújabb szerkezetben, valamint

Gyümölcs-must

előállításához a nagybani üzemből különösen magas nyomás elérésére

legnagyobb munkaképesség legmagasabb mérvű mustnyerés, leggyorsabb munka, egyszerű és könnyű kezelés;

Bor- és gyümölcs-sajtókat kézi üzemre.

Szőlő- és gyümölcs-zuzókat és szőlő-bogyókat, valamint teljes

Borászati felszereléseket stabil és szállíthatóan,

Széna- és szalma-préseket mint különlegességeket gyárt és szállít felelősség mellett a legújabb és legjobban bevált szerkezetekben

Mayfarth Ph. és Társa

csász. és kir. kiz. szab. mezőgazdasági gépgyára
BÉCS, II/1. Taborstrasse Nr. 71.

Kimerítő árjegyzék és számos elismerő irat ingyen.

☛ Képviselek és ismét elárusítók kívántatnak. ☛

NEUMANN M.

☛ cs. és kir. udvari szállító ☛

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

————— Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljei szerint készült fiu- és gyermek ruhák vannak raktáron. —————

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.